

Lezen

JAARGANG 5 NUMMER 1 2010
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

GOUDEN GANZENVEER
VOOR JOKE VAN LEEUWEN

DUEL: BOEKENWEEKGESCHENK 2010 ••• TIRZA OP TONEEL ••• EXPOSITIE
WOORD VOOR WOORD ••• TITAANTJES: OPGROEIEN IN DE LETTEREN •••
EX-WINNAARS DOE MAAR DICHT MAAR ••• KARLIJN STOFFELS, ARNON GRUN-
BERG, K. SCHIPPERS EN FLOORTJE ZWIGTMAN OVER HUN JEUGDHELDEN
••• 5 X ODYSSEUS ••• EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN JOKE VAN LEEUWEN

4 maart Uitreiking Woutertje Pieterse Prijs, www.woutertjepieterseprijs.nl

10 t/m 20 maart Boekenweek 2010, motto: Titaantjes – Opgroeien in de letteren, www.boekenweek.nl

10 t/m 20 maart Week van het Christelijke Boek, www.leesenluister.nl

23 maart Jaarlijkse conferentie van Stichting Lezen Lezen Centraal: Lezen aan de basis, een symposium over leesmotivatie en literaire competentie in het basisonderwijs, www.lezencentraal.nl

24 maart Conferentie APS, Meeslepend literatuur-onderwijs, www.aps.nl

april/mei Literaire tocht, www.zeeuwsebibliotheek.nl

7 april Finale Haarlemse LeesHIT, literaire onderwijs-prijs voor vo-scholen

8 april Uitreiking Gouden Ganzenveer, www.goudenganzenveer.nl

10 april Nationale Leesvertelwedstrijd voor dove

kinderen, 06-12061897

14 april Dag van de Jonge Jury, Circustheater Scheveningen, www.jongejury.nl

14 t/m 25 april Week van de Klassieken, thema: Helden, www.weekvande klassieken.nl

23 april Het lintje van de boekverkoper, CPNB op initiatief van KBb, 020-6264971

5 mei Speciale uitgave i.s.m. Nationaal Comité 4 en 5 mei, www.cpnb.nl

10 mei Uitreiking Libris Literatuurprijs, www.librisliteratuurprijs.nl

half mei Bekendmaking van de tien nominaties voor het Prentenboek van het jaar voor De Nationale Voorleesdagen, www.denationalevoorleesdagen.nl

19 mei Finale van De Nationale Voorleeswedstrijd in Utrecht, www.denationalevoorleeswedstrijd.nl

20 mei Uitreiking P.C. Hooft-prijs aan Charlotte Mutsaers, www.letterkundigmuseum.nl

mei Meidenboekenmaand, www.maidenboekenmaand.nl

mei Drentse Kinderjury, www.doorgaandeleeslijn.nl

19 t/m 30 mei Annie M.G. Schmidt-week, www.queridokind.nl

26 mei Finale van De Nieuwe Schoolstrijd, de voorleeswedstrijd voor juffen en meesters, www.leerkrachten.denationalevoorleeswedstrijd.nl

1 juni De Gouden Strop, Passionate Bulkboek, 010-2762626

half juni wedstrijd nieuwsmakers, www.nieuwsmakers.nl

16 juni C. Buddingh'-prijs, www.poetry.nl

20 juni Write Now!, www.writenow.nl

juni Maand van het spannende boek, www.maandvanhetspannendeboek.nl

juni Week van het Luisterboek, www.rubinstein.nl

juli Zomerlezen, www.cpnb.nl

GRATIS!

Meld u nu aan!

LEZEN EN LATEN LEZEN

LEZEN is het **gratis** kwartaalblad op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie en is bestemd voor professionals die werken met kinderen en jongeren van 0–18.

Wilt u LEZEN ontvangen?
Meld u aan op www.lezen.nl

Kent u iemand uit uw omgeving die LEZEN ook zou willen ontvangen?
Stuur hem of haar door naar www.lezen.nl

Redactioneel

‘Voorlezen. Doe het elke dag’ – met deze slogan is afgelopen januari tijdens De Nationale Voorleesdagen het plezier in en belang van voorlezen onder de aandacht gebracht. En met succes. Vele

bekende Nederlanders openden De Nationale Voorleesdagen tijdens Het Nationale Voorleesontbijt. Er waren voorleesactiviteiten in honderden kinderdagverblijven, klaslokalen, bibliotheken en boekhandels. Het prentenboek van het jaar was de hoogste binnenkomer in de top 60 van best verkochte boeken. Aan de vooravond van De Nationale Voorleesdagen onderzocht Synovate in opdracht van Stichting Lezen het voorlezen thuis. Verheugend is dat 80% van de 502 onder-vraagde ouders voorleest, van wie bijna de helft elke dag. Ouders lezen niet alleen voor omdat hun kinderen dat leuk vinden en omdat het goed is voor de taalontwikkeling, maar ook omdat zij het zelf een gezellig moment vinden. En het zal u niet verbazen: ’s avonds voor het slapengaan is hét voorleesmoment in Nederlandse gezinnen.

Zijn De Nationale Voorleesdagen gericht op de jongste kinderen, ook oudere kinderen houden van voorlezen. Zij kunnen binnenkort hun hart ophalen: de komende maanden is er veel aandacht voor lezen en voorlezen voor en door oudere kinderen. Op 19 mei wordt in Utrecht de Nationale Voorleeskampioen 2010 gekozen en op 26 mei maakt minister Plasterk in Archeon de winnaar bekend van De Nieuwe Schoolstrijd, de historische voorleeswedstrijd voor meesters en juffen. Voor middelbare scholieren is er Read2me!, een wedstrijd voor brugklassers, die voorlezen uit titels die meedingen naar de Prijs van de Jonge Jury.

In Groot Brittannië zijn naschoolse leesclubs voor kinderen al jaren een groot succes en Nederland volgt snel. Als bijlage bij deze *Lezen* ontvangt u de special *Boekenbendes*, met voorbeelden van naschoolse leesclubs voor kinderen en handreikingen voor het opzetten ervan. Het plezier spat ervan af! Verder in dit voorjaarsnummer van *Lezen* enthousiaste lezers over personages die voor hen het verschil maakten, en mooie zinnen en boeken die ontregelen en gelukkig maken. Laat u informeren en inspireren.

Gerlien van Dalen,

Directeur Stichting Lezen

INHOUD

- 4 ‘Je moet de lezer nooit onderschatten’
Joost Zwagerman over het Boekenweekgeschenk
- 6 Tirza op toneel
Interview met Johan Doesburg en Kees Hulst
- 8 Jezus aan de afwas
De bijbelillustraties van Bert Bouman
- 10 Blikveld 0–6
- 12 ‘Verrukkelijk gruwelijk’
Griezelboeken voor kinderen
- 14 Blikveld 6–12
- 16 Gezocht: nieuwe kinderboekenschrijvers (m/v)
Interview met Truus Matti en Mariken Jongman
- 18 Prikkels
Thema Boekenweek 2010
- 20 Blikveld 12–15
- 22 Jong begonnen, levenslang verslingerd
Jubileum Doe Maar Dicht Maar
- 24 Blikveld 15–18
- 26 Herinneringen die de werkelijkheid doen kantelen
Vier schrijvers over jeugdige personages
- 29 Odysseus in de polder
Lezen & verder lezen
- 30 ‘Dichter zijn is niet voldoende, je moet ook verliefd zijn’
Beppe Costa over lezen
- 32 Reuzenneuzen en priemoogjes
Een kijkje in het atelier van Joke van Leeuwen
- 34 Baas in eigen bieb
Leesbevordering in de praktijk
- 35 Leesboeken horen ook in de klas
- 36 Brief van Daan Remmerts de Vries aan Pi

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartalaftijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen. Professionals op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen *Lezen* gratis door zich aan te melden via www.lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Oxford House, Nieuwezijds Voorburgwal 328 G, 1012 RW Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Jolkje Akveld

Redactie: Daan Beeke, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander | Medewerkers aan dit nummer: Amber Beckers, Cecilia Hendrikx, J rgen Koopmanschap,

Bas Maliepaard, Daan Remmerts de Vries, Jowi Schmitz, Elsbeth Tijssen, Thomas de Veen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Drukkerij Spinhex & Industrie | Coverbeeld:   Joke van Leeuwen

  Copyright maart 2010 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van *Lezen* is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechtenbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

DUEL: BOEKENWEEKGESCHENK 2010 –

Zijn laatste roman verscheen acht jaar geleden,

maar toen de Stichting CPNB hem benaderde

voor het Boekenweekgeschenk aarzelde Joost

Zwagerman geen moment. ‘Zo’n eervol verzoek,

dat mag je niet weigeren.’

DOOR JOUKJE AKVELD

‘Je moet de lezer nooit

Geen *writer's block*, maar een derde kind en de krankzinnige nasleep van Ayaan Hirsi Ali's optreden in het door hem gepresenteerde *Zomergasten*, culminerend in de moord op Theo van Gogh, waren de redenen dat Joost Zwagerman (1963) zich de afgelopen jaren voornamelijk toeleegde op polemieken, essayistiek en poëzie. Voor een roman moeten je dagen leeg zijn als een woestijn, citeert hij Connie Palmen. ‘Mijn hoofd stond er niet naar om me op te sluiten in een verbeeldingswereld, dat vereist het schrijven van een roman wel.’

Het verzoek van de CPNB het Boekenweekgeschenk 2010 te schrijven bracht de ommekeer. Een onderwerp was snel gevonden. Wie bekend is met Zwagermans essayistische werk weet dat zijn grote liefde, naast de literatuur, de beeldende kunst is. ‘Die gaat mij zeer aan het hart.’ Behalve talloze artikelen wijdde hij er eind jaren tachtig zijn tweede roman aan. *Gimmick!* (1989) was het Nederlandse antwoord op de nihilistische Amerikaanse Brat Pack-roman van Bret Easton Ellis *Less Than Zero* (1985); een schelmenroman over drie hemelbestormende jonge kunstenaars, een rauw-realistisch tijdsbeeld van de hedonistische jaren tachtig en het weemoedige relaas van de teloorgang van een liefde ineen.

Zijn nieuwe kunstroman *Duel* – ‘een novelle’ zegt Zwagerman zelf – is van een heel andere toon en sfeer. Hier geen flitsende kunstenaars die zich een weg door het leven zuipen, snuiven en neuken, maar de veel bedaagdere wereld van museum-directeuren. Jelmer Verhooff is directeur van het Hollands Museum, een museum voor moderne kunst in Amsterdam dat vanwege restauratiewerkzaamheden gesloten is. Bij wijze van ludieke antikraakactie besluit hij tijdelijk in het dichte gebouw te gaan wonen.

‘*Gimmick!* dateert van meer dan twintig jaar geleden, het zou vreemd zijn als ik een boek had geschreven waarin die echo al te luid klinkt. Ieder verhaal vraagt om een andere stijl. Ik had *Duel* niet anders kunnen vertellen dan ik nu heb gedaan.’

Is Duel een sleutelroman?

‘Nee, waarom vraag je dat?’

Een gesloten museum in Amsterdam, een directeur die in een van de dichte vleugels gaat wonen... Voormalig directeur Gijs van Tuyl van het Stedelijk Museum deed enige jaren geleden hetzelfde.

‘Die pr-stunt van Gijs van Tuyl zette mijn fantasie destijds wel in werking. Ik woon in de buurt van het Stedelijk, fietste er vaak langs. Een soort jongensboekenromantiek vond ik het, zo’n directeur in een leegstaand museum. Maar in een sleutelroman zijn de figuren direct op de werkelijkheid terug te voeren. Van Tuyl is over de vijfenzestig, mijn personage is begin veertig. Daarmee is hij de jongste museumdirecteur van Nederland. Een knipoog naar het thema van de Boekenweek, maar ook een romantisch besluit: Verhooff raakt gecharmeerd door de jonge kunstenares Emma Duiker. Om dat invoelbaar te maken moest hij niet te oud zijn. De gebouwen uit mijn verhaal zijn overigens wel aan de werkelijkheid ontleend: het Hollands Museum staat voor het Stedelijk, het Koninklijk Museum is het Rijks, de Kunstloods de Kunsthal.’

Dus Jelmer Verhooff is ook niet geïnspireerd op Wim Pijbes, de jonge museumdirecteur die net als Verhooff de overstap maakte van een museum in Rotterdam naar een in Amsterdam? ‘Wim Pijbes ging van de Kunsthal naar het Rijksmuseum, mijn personage is directeur van een museum voor moderne kunst.

onderschatten’

Maar om een beeld te krijgen van het museumdirecteurschap heb ik wel met Pijbes gesproken. Sowieso heb ik voor *Duel* meer research gepleegd dan voor alle romans hiervoor.’

‘Veel jonge kunstenaars zijn installateurs die installerende installaties installeren,’ laat je Verhooff zeggen. Is dat de kunstopvatting van Joost Zwagerman?

Grinnikend: ‘Tja, die vond ik te mooi om te laten liggen. Maar nee, ik heb in dit boek niet mijn eigen ideeën over kunst willen ventileren. De personages zijn de dragers van de denkbeelden die ik beschrijf. Wel vind ik het fascinerend dat er in westerse musea miljoenen moderne kunstwerken zijn opgeslagen, waarvan het gros in depots staat. Is het werkelijk waar dat we die kunstwerken allemaal moeten bewaren? En als dat zo is, waarom krijgt het publiek ze dan nooit te zien? Tegenwoordig lijkt het bijna eenvoudiger om een kunstwerk een museum in te krijgen dan het eruit te halen. Die gedachte heb ik verder uitgediept. Over kunst in de literatuur wordt gezegd dat het een saai onderwerp is behalve als ze gestolen wordt. Nou, dacht ik, dan gaan we toch lekker kunst stelen. Het is precies wat ik Emma Duiker heb laten doen.’

Wat volgt is een enerverende zoektocht naar een verdwenen schilderij met soms bijna slapstickachtige momenten.

‘Voor dit boek heb ik geprobeerd filmisch te denken. Meteen in de proloog wordt de plot weggegeven. Daarmee is *Duel* geen *whodunit*, maar veeleer een *why-did-he-do-it?*, een vorm waarbij het een extra grote uitdaging is om de spanning vast te houden. *The Big Lebowski* van de Coen Brothers is ook zo geconstrueerd, die film heb ik heel analytisch bekeken. En verder was *Duel* een boek waar ik veel in kwijt kon van wat ik altijd al wilde doen. Het heeft de “lach of ik schiet”-humor van *Chaos en rumoer*, tegelijkertijd is het wat de liefde betreft de meest hoofse roman die ik ooit heb geschreven.’

In *Duel* komt de naam van Walter van Raamsdonk voorbij, de hoofdpersoon uit *Gimmick!*. Je beschrijft hem als een gearriveerd kunstenaar. Mag de lezer daaruit afleiden dat zijn leven toch niet in de *cul-de-sac* is geëindigd die de laatste pagina van het boek doet vermoeden?

‘Het is een knipoog naar de *Gimmick!*-lezers. Er is me vaak gevraagd naar een vervolg op dat boek, maar daar heb ik nooit veel voor gevoeld. Vooralsnog is dit de laatste mededeling die ik over Raam doe.’

Je strooit kwistig met kunsttheorieën en namen van kunstenaars. Maakt dat het boek niet ongeschikt voor een groot publiek?

‘Als je daarvan uitgaat, ga je al bij voorbaat op je knieën zitten. Je moet de lezer nooit onderschatten. Ik heb een verhaal willen schrijven met een onderwerp dat ik in mijn hart heb gesloten. Natuurlijk had ik ook mijn oor te luisteren kunnen leggen bij de lezer. Dat had misschien een commercieel product opgeleverd, maar niet een boek dat uit mijn ziel is gevloeid.’ ...

De 75e Boekenweek, van 10 t/m 20 maart, heeft als thema ‘Titaantjes – Opgroeien in de letteren’. Het Boekenweekgeschenk *Duel* van Joost Zwagerman krijgt u cadeau bij aankoop van minimaal € 12,50 aan Nederlandse boeken. In samenwerking met de Stichting CPNB ontwikkelde Stichting Lezen suggesties voor docenten Nederlands in de

bovenbouw havo/vwo, onder meer bij het Boekenweekgeschenk: www.cpnbnl/vakinformatie (zie ook p. 24). Voor alle overige informatie: www.boekenweek.nl

De regisseur: Johan Doesburg

‘Mijn belangstelling voor toneel komt voort uit literatuur, ik ben een theatermaker die zich laat inspireren door teksten. Sommige boeken lenen zich voor theater. Eerder heb ik voorstellingen gemaakt van *Mystiek lichaam* en *Elementaire deeltjes*. *Tirza* past in dat rijtje, het wereldbeeld van Arnon Grunberg vertoont overlappingen met dat van Frans Kellendonk en Michel Houellebecq. Ik heb veel van Grunberg gelezen, een dwarse denker met opvattingen die niet stereotiep zijn. Hij is een on-Hollandse schrijver die niet aan keurige a-b-c-psychologie doet, die groter dan groot durft te schrijven. Binnen het vertrouwde huiskamerrealisme neemt hij bochten die ik moeilijk geloof. *Tirza* is een tragikomisch verhaal, hoewel je er eerder om moet grimlachen dan lachen. De *werdegang* van het personage Jörgen Hofmeester vind ik herkenbaar. Ooit had hij het goed voor elkaar met een vrouw, twee kinderen, een baan als redacteur Oost-Europese literatuur bij een toonaangevende uitgeverij en zijn geld in een *hedgefund* voor later. Zijn tragiek is dat hij alles kwijtraakt. Eerst het een, dan het ander, tot hij met lege handen achterblijft. Wat doet dat met een mens? Hoe goed blijft je humeur? Voor Hofmeester is er één kind dat al die misère kan indammen en dat is zijn jongste dochter Tirza. Zij is zijn laatste strohalm, de gloeiende zon waaromheen hij functioneert. En uitgerekend Tirza komt thuis met een vriendje in wie hij niemand minder dan Mohammed Atta denkt te herkennen, het brein achter 9/11. Als hij het al niet zelf is, dan toch tenminste zijn neef. Die jongen vertegenwoordigt voor Hofmeester alles wat fout is gegaan in zijn leven. De financiële crisis, het verdampen van zijn spaartegoed, het verlies van westerse culturele waarden die vanuit de islamitische wereld worden bedreigd. Die doorgevoerde manier van redeneren is absurd, maar ook beklemmend. Voor Hofmeester is de jongen de vijand. Toen ik nadacht over

Tirza op toneel

een toneelbewerking van *Tirza* moest ik meteen aan Kees Hulst denken. Hij is iemand die een intellectueel kan neerzetten met een tragikomische kant. Iemand die je gelooft als hij Dostojevski citeert. Dat Hofmeester eerst zijn dochter en dan haar vriendje vermoordt maakt hem voor mij geen *bloody murderer*. Hij is meer ziek dan crimineel. En hoewel hij een droevige figuur is, is hij ook geestig. De manier waarop hij angstvallig blijft doen alsof er niets veranderd is, terwijl je als lezer, als toeschouwer denkt “doe het niet!” is lachwekkend. Mijn toneelstuk is niet het verhaal van een *killer*. Dat Hofmeester de westerse cultuur ten onder denkt te zien gaan door invloeden van buitenaf, dát is mijn onderwerp. Het morele dilemma waarmee dit personage kampt is wat me boeit. Ik wil zijn verhaal vertellen in een abstracte context. Uitgangspunt was King Lear die door de woestijn dwaalt. Ook Hofmeester is een dolende in zijn eigen leven. In de voorstelling bied ik een niet-realistisch kader waarbinnen soms realistisch wordt gespeeld. Het absurdisme van Grunbergs verhaal hangt daar als het ware boven. Met elkaar hebben we een theatrale inklinking van het boek gemaakt. Voor mij is dit een geestig, krankzinnig en benauwend stuk, maar mensen moeten niet komen kijken om het boek op toneel te zien. Mijn *Tirza* kent een eigen werkelijkheid.’

FOTO'S ELSBETH TIJSEN

stukken en andere teksten. Sindsdien ben ik zijn werk blijven volgen. Ik houd van de geestige onzin die hij in zijn theater-teksten debiteert, die toon zit ook in zijn boeken. *Tirza* las ik niet lang na verschijning, een mooi transparant verhaal. Je ziet hoe Arnon eraan gewerkt en geschaafd heeft. Het is rijk aan reflectie, geestig ook af en toe, maar het is geen gepolijst kunstwerk. Toen ik het uit had, dacht ik: hier zit een voorstelling in, als ik eens een halfjaar niets te doen heb, ga ik het bewerken voor toneel. Drie maanden later belde Johan Doesburg. Twintig jaar eerder hadden we samen aan een stuk gewerkt, daarna nooit meer. Nu vertelde hij dat hij *Tirza* in het theater wilde brengen. Hij vond dat ik Jörgen Hofmeester moest spelen. Dat vond ik eigenlijk ook. Ik heb me weleens afgevraagd of het nu nodig is, al die boekbewerkingen op toneel. Maar het is heerlijk een Nederlands product te vinden dat je bij de kloten grijpt. Met het mooie script van Sophie Kassies heb ik me zijdelings mogen bemoeien. Tot de eerste lezing is eraan gesleuteld. Een van mijn favoriete scènes is die waarin Tirza haar vader vraagt wanneer ze ontmaagd zal worden; dat stuk is zo mooi in z'n stapeling en snelheid. En in Sophies bewerking is Arnons taal overeind gebleven. Jörgen Hofmeester is voor mij een typisch Grunberg-personage. In zijn werk kiest hij altijd voor pech, voor ongeluk, voor de verliezer. Hofmeester is de ultieme schlemiel, de man die alles kwijtraakt. Maar hij is ook een overlever, je kunt hem niet zonder meer veroordelen. Wel kun je je afvragen of hij niet te ver gaat in de strapatsen die hij uithaalt om zich te handhaven. Een realistisch mens kun je hem niet noemen. Eerder bestaat hij uit een verzameling emoties en eigenschappen die voor iedereen herkenbaar zijn. Of hij sympathiek is of niet, vind ik niet zo interessant. Je bent wat anderen denken dat je bent. Ooit heeft Arnon gezegd dat je van het leven literatuur moet maken. Dat betekent echter niet dat wij moeten proberen van zijn literatuur nog realistische levens te maken. Het klinkt misschien pretentius, maar ik denk dat we het verhaal met het toneelstuk toegankelijker maken. Vierhonderddertig bladzijdes, die lees je niet in een avond uit. De voorstelling is een eenmalige gebeurtenis die aankomt als een enorme knal voor je harses – dat hopen we tenminste.' ...

www.hetnationaletoneel.nl

www.tirzaoptoneel.nl

BOEKBEWERKING – Tot en met 12 juni speelt Het Nationale

Toneel *Tirza*, naar de bekroonde roman van Arnon Grunberg.

Regisseur Johan Doesburg en hoofdrolspeler Kees Hulst

over het stuk en over het personage Jörgen Hofmeester.

DOOR JOUKJE AKVELD

De acteur: Kees Hulst

'Arnon en ik zaten op verschillende gymnasia in Amsterdam, daar zaten heel wat jaren tussen, maar we hadden Engels van dezelfde juf. Toen hij een jaar of twintig was, kwamen we elkaar tegen. Ik zat bij Toneelgroep Amsterdam, hij wilde toneelspeler worden. We hebben een korte periode intensief contact gehad. Hij schreef me brieven die ik meestal niet snel genoeg naar zijn zin beantwoordde. Op papier was hij me de baas, maar als ik hem na afloop van een repetitie tegenkwam op het Leidseplein stonden we vaak zomaar een uur te ouwehoeren. Hij was een buitengewoon *charming* persoon, echt een knuffelmannetje. Toen zijn debuut verscheen heb ik hem bij de presentatie het eerste exemplaar overhandigd. Nee, dat was niet *Blauwe maandagen*. Het heette *De laatste dagen van Leopold Mangelmann* en was een verzameling theater-

ILLUSTRATIES BERT BOUMAN

Jezus aan de afwas

DE BIJBEL VOLGENS BOUMAN – *Woord voor woord*, ‘de bijbel voor buitenkerkelijk Nederland’ bestaat 33 jaar. In Kasteel Doorwerth opent op 26 maart een tentoonstelling rond het werk van Bert Bouman (1921–1979), waarin zijn bijbel-illustraties speciale aandacht krijgen. Schrijver Karel Eykman blikt terug op zijn eigenzinnig realisme en hun bijzondere samenwerking. ‘We hebben geijverd voor de schoonheid.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het was 1966, het jaar dat John Lennon beweerde dat de Beatles populairder waren dan Jezus Christus. De ontkerking was in volle gang en de IKON was op zoek naar een nieuwe schrijver voor het jeugdprogramma *Woord voor woord*. Mies Bouhuys had na twee seizoenen de pen neergelegd. ‘De Jezus die ik wil beschrijven is een Jezus met kloten, die willen jullie niet,’ had ze geroepen – herinnert Eykman zich. Eykman, die werkzaam was als jeugdpredikant in Amsterdam, nam het van haar over. Zo kwam hij terecht in een legendarische groep mensen. Voor Karel Eykman betekende *Woord voor woord* een gedroomde carrièreswitch, voor tekenaar Bert Bouman zijn magnum opus, voor presentator Aart Staartjes de grote doorbraak op televisie.

Concrete Jezus

Karel Eykman, nu 74, straalt als hij over deze periode vertelt. Hij pauzeert regelmatig, terwijl hij zijn ogen laat afdwalen naar de tuin van het Bijbels Museum in Amsterdam. Om even later weer verder te gaan: ‘Mijn grootste vrees was dat Jezus een sprookjesfiguur zou worden. Er heerste in die tijd een grote angst voor indoctrinatie, die “goeie ouwe socialisten” zagen het geloof als een bedreiging. Wij wilden Jezus voorstellen als een echt mens, zonder te vervallen in termen als

genade en barmhartigheid. Een concrete, reële Jezus moest het zijn – daarover waren Bert en ik het heel erg eens.’

Vlotte jeugdpredikant

Eykman, die een groot bewonderaar is van de Deense filosoof Kierkegaard, nam de bijbel grondig op de schop en ontdeed hem van mythologisch taalgebruik. Hij verhuisde *Genesis*, het openingsboek van het Oude Testament, naar achteren. Daar werd het in een historische context geplaatst en van een handleiding voorzien (‘Dat zijn geen verhalen die vertellen wat er echt gebeurd is, het zijn verhalen om de manier uit te leggen waarop God met mensen wil omgaan.’). Wie zijn boek doorbladert, wordt getroffen door de afwezigheid van engelen, herders, wederopstanding en hemelvaart. ‘Ik geloof in een God van liefde,’ zegt Eykman. ‘De God van wraak en straf kan ik daarbij niet gebruiken. Daarom sla ik soms verhalen en gebeurtenissen over, zoals de onthoofding van Goliath. Niet omdat ik denk dat de tere kinderziel daar niet tegen kan, maar omdat ze afbreuk doen aan de zeggingskracht van het verhaal.’

Geen religieuze krachtpatserij dus, maar spreektaal, om Jezus dichtbij te halen. ‘Maar die luchtige toon is schijn,’ zegt hij. ‘Er ging een grondige exegese aan vooraf. Ik ben teruggegaan naar de Hebreeuwse tekst, heb mij steeds afgevraagd welke betekenis een verhaal had en hoe ik die het beste kon overbrengen. Nicolaas Matsier heeft eens over mij geschreven: ik proef het toontje van de vlotte jeugdpredikant. Ziedend was ik.’

Amsterdamse grachtenpanden

Bert Bouman voelde zijn benadering haarfijn aan, en er ontstond een unieke samenwerking. ‘Alsof er twee handen in elkaar schoven. Wat hij tekende, hoefde ik niet meer te schrijven, en andersom.’ Voor iedere televisieaflevering maakte

Bouman vijf decortekeningen met potlood, inkt en aquarelverf. Hij speelde daarin met tijd, ruimte en kleur en kwam steeds verrassend uit de hoek. In Jeruzalem tekende hij Amsterdamse grachtenpanden, in de woestijn autobanden of een stolpboerderij. Joodse kinderen kregen een kamelentrekpaardje of een bootje gemaakt van een Hollandse klomp. ‘Typisch geintjes van Bert,’ zegt Eykman. ‘Ik vond het fantastisch, ging er vrijer door schrijven.’ Bouman experimenteerde met nieuwe technieken als *chroma key*, of maakte tekeningen in serie, zodat die leken te bewegen als je ze achter elkaar monteerte. ‘Veel mensen hadden in die tijd nog zwart-witte televisie. Daarom had hij boven zijn werktafel een speciale loep van donker glas hangen, waardoor je kon zien hoe het contrast werd in zwart-wit.’

Mystieke ondertoon

Bert Bouman was niet alleen een fantastisch tekenaar, maar hij had ook humor en lef, vindt zijn oud-collega. ‘Rembrandt schilderde Jezus aan het eind van zijn leven als gewoon mens, Bert Bouman deed dat ook. Jezus met een theedoek in de keuken, dat durfde hij. Hij was een diep religieus man, en bracht een tweede laag aan in de verhalen. Niet van: jongens, koppen dicht, hier gebeurt een wonder! Hij zorgde er juist voor dat kinderen geïntrigeerd raakten.’ Het dochttertje van Jairus vindt Eykman zijn beste tekening. Vlak voor Boumans dood kreeg hij het origineel cadeau, het hangt in zijn werk-kamer. ‘Nog altijd kan ik er niet met droge ogen naar kijken. In haar gezicht zie je: die is uit de dood teruggekeerd.’

400.000 exemplaren

Natuurlijk kwam er veel kritiek uit orthodoxe kringen. Op de vrijmoedige behandeling van het Heilige Schrift, op de boerderijen in de woestijn, op de keuze van pop als achtergrond-

muziek, schrijft Aart Staartjes in zijn voorwoord op de jubileumuitgave van *Woord voor woord*. ‘Een nozem leest de bijbel voor,’ schamperde een krant over Staartjes’ presentatie. ‘Zelfs in de synode werden we besproken,’ zegt Eykman. ‘Ik kan het me nu permitteren om schouderophalend te reageren. Tegenwoordig zijn theologen veel ruimdenkender. De wereld staat in brand, hoe kun je je dan druk maken over of Jezus over het water heeft gelopen? Bovendien is *Woord voor woord* enorm gewaardeerd, er zijn 400.000 exemplaren van verkocht.’ Trots: ‘Dat doet Connie Palmen, dat doet Kluun en dat doet Karel Eykman.’

Graffiti

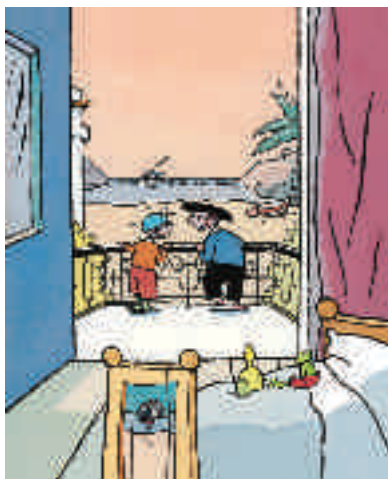
Twee jaar nadat de eerste druk van *Woord voor woord* was verschenen (25.000 pockets, binnen een jaar uitverkocht) werd bij Bouman kanker geconstateerd. In 1979 overleed hij, vlak voor publicatie van *Het verhaal van Johannes en wat hij zag in zijn dromen* – een bewerking van hun allerlaatste uitzending over de Openbaring van Johannes. De punkachtige graffitimuren, steigerende paarden en het visioen van de hemelse stad, werden zijn requiem. Eykman strijkt liefkozend met zijn hand over het prentenboek, dat alleen nog antiquarisch te verkrijgen is. ‘Ook zijn allerlaatste tekeningen waren van een grote vitaliteit en schoonheid. We waren geschokt door zijn dood. Het heeft mij meer aangegrepen dan het overlijden van mijn eigen vader, een jaar eerder. Er was nog zoveel dat we samen hadden willen doen.’ ●●●

Woord voor woord, Karel Eykman & Bert Bouman.

De Fontein, € 29,95 (9+)

De tentoonstelling over het werk van illustrator Bert Bouman in Kasteel Doorwerth is te bezichtigen van 27 maart t/m 20 juni.

www.museumveluwezoom.nl

Bil en Wil op de planken

Dit voorjaar maken Bil en Wil hun entree in het theater. De voorstelling *Vakantie* is een bewerking van *Bil en Wil*, een bundel verhalen voor beginnende lezers van Rindert Kromhout en Jan Jutte. Daarin gaan de twee beste vrienden Bil en Wil op vakantie naar een vreemd land. ‘Heb je alles ingepakt, vraagt Wil? Ik heb alles, zegt Bil.’ Wil leest een lijstje op, maar meer dan de helft is Wil vergeten. De piepende voor in bad, het kopje waar Bil altijd thee uit drinkt, drie rollen koekjes waar Wil zo van houdt en zeven flessen limonade. Toch gaan ze op reis; voor het eerst in hun leven. ‘Het is een heel spannend verhaal, waarin niks gebeurt,’ vertelt regisseur Cees Brandt. ‘Na een lange reis komen ze terecht in hun eigen huis, en denken dat het een hotel is. Vanuit hun hotelkamer observeren ze het leven buiten. We gebruiken de tekst van Rindert Kromhout, die heel kort en exact is geschreven. Het is een uitdaging om met zo iets minimaals een maximaal effect te bereiken. Daarbij gebruiken we het stripachtige uit de tekeningen.’ Cees Brandt speelt de voorstelling samen met acteur Siem van Leeuwen. [A7]

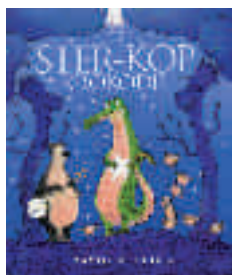
Vakantie is t/m 30 mei te zien in verschillende theaters.

www.hummelinkstuurman.nl

Voorlezen gaat zó

Je pakt een boek uit de kast, alle kinderen komen enthousiast aangerend, je gaat zitten, slaat het boek open en begint. Zo gemakkelijk kan voorlezen zijn – ook in de opvang. Maar voorafgaand aan dat leesritueel is al van alles gepasseerd. Er is een budget vastgesteld, een collectie aangeschaft, er is nagedacht over de inrichting van de boekenkast en vertel tafels, en idealiter heeft de voorlezer zich verdiept in verschillende voorleestechnieken, het omgaan met anderstaligen en de samenstelling van zijn publiek. *Voorlezen gaat zó* vormt bij dat proces een leidraad voor pedagogisch medewerkers. Het is ontstaan uit praktijkonderzoek bij verschillende peuterspeelzalen, kinderdagverblijven, gastoudergezinnen en locaties voor buitenschoolse opvang, en is bedoeld als inspiratiebron. Niet alleen voor de voorlezende leider of leidster, maar ook voor hun leidinggevend en managers. Volgens de auteurs denken die vaak té lichtvaardig over de praktijk van het voorlezen. [A7]

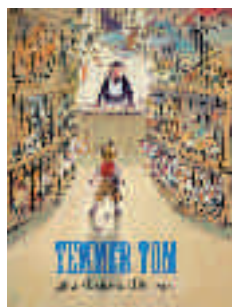
Voorlezen gaat zó, Margriet Chorus en Irma van Welzen. SWP Amsterdam, € 14,90

Jong zijn & Lezen

Jong zijn in de letteren en worden voorgelezen uit pareltjes van prentenboeken – daar hebben kleuters geen Boekenweek voor nodig.

- *De ster-kop krokodil* wil indruk maken op beer en maakt vrolijke dansjes met een bloemenhoed op zijn hoofd. Opnieuw een betoverend boek van David Melling (Zirkoon).
- Als het regent, spelen *Aap en Beer* speeltuintje in de kamer en draaien en tolleren tot ze er duizelig van worden. Korte verhalen van Frans Lasès met overdonderend mooie illustraties van Sylvia Weve (Lannoo).
- In *Welterusten iedereen* schetst Edward van de Vendel het portret van een slapende stad, waarin iedereen andere dromen heeft: Eyup schopt slapend tegen een bal, de postbode droomt van een envelop met zijn eigen naam erop. Op de paginagrote illustraties van Sebastiaan Van Doninck valt van alles te ontdekken (De Eenhoorn).
- Toms vader is bang voor dieren, daarom bedenkt Tom een plan om zijn vader over die angst heen te helpen. In deze herziene editie van *Temmer Tom* (Lemniscaat) plaatsen Tjibbe Veldkamp en illustrator Philip Hopman dat grootse plan in een verrassend nieuw perspectief. [A7]

Kleine Mol in het theater

Sjoerd Kuyper schreef een nieuw kleuterboek, *De grote avonturen van Kleine Mol*, dat dit voorjaar ook in het theater te zien is. Daarin wordt Kleine Mol vlak na zijn geboorte door een grote arend weggekaapt uit zijn veilige molshoop. Die brengt hem als lekker hapje naar het nest van haar baby Arie. Maar de kleine arend is helemaal niet bedreven in het openpikken van mollenhoofdjes, en wil Kleine Mol liever als vriendje. Mol graaft een gat in het nest en samen tuimelen ze naar beneden. Daar begint een spannend avontuur, waarbij ze elkaar hard nodig hebben. Kleine Mol kan in daglicht niet goed zien, Arie kan niet graven. Na allerlei omzwervingen lukt het hun samen hun huis weer terug te vinden. Sjoerd Kuyper schreef het script voor de voorstelling, Theater Terra bewerkte het tot een kleutermusical met swingende liedjes en levensgrote poppen, in de traditie van *Kikker* en *Kleine Ezel*. De beeldregie is in handen van Dick Feld en Theo Terra. [A7]

De grote avonturen van Kleine Mol, Sjoerd Kuyper & Geert Gratama.

Hoogland & Van Klaveren, € 11,50 (6+)

De gelijknamige musical is t/m 28 april te zien in verschillende theaters.

www.theaterterra.nl

Pure sloopkracht

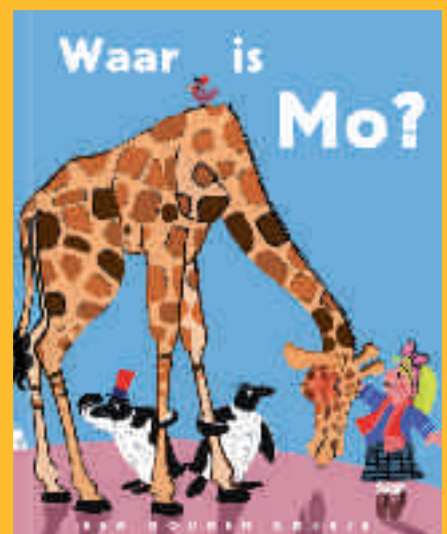
Paragnosten voorspellen al jarenlang een troonsopvolging, maar als het aan Tjibbe Veldkamp ligt, zal het zo'n vaart niet lopen. De blonde prins in zijn nieuwe prentenboek *De prins en de puinhoop* is er nog lang niet klaar voor – en zijn moeder ook niet. Ze wuift nog steeds vol overgave, knipt linten door en schudt handen. Tot zijn verdriet mag de prins haar niet helpen. 'Regeren is mijn werk,' vindt ze. 'Als ik het doe, gebeurt het goed.' Als de prins daarover mokt op de trappen van het paleis, komt er ineens een sloopmachine voorrijden. Dit klusje moet góed gebeuren, besluit hij – dus doet hij het zelf, waarop de boel flink ontspoot. Tjibbe Veldkamp had al langer een visioen in zijn hoofd van de familie Sloper. 'Ik zag voor me hoe de familie Sloper de kale berg afdaalt: moeder Sloper in de sloopkraan met de stalen slingerbal en kleine Maxi Sloper met het kleine sloophamertje. Onverdunde pure sloopkracht! Ik wist dat daar een prachtig prentenboek in zat, maar kreeg het niet rond. Tot ik die kale berg veranderde in de oprijlaan van Soestdijk!' Wouter Tulp overtrof zichzelf met wervelende penillustraties van koninklijke allure. [A7]

De prins en de puinhoop, Tjibbe Veldkamp & Wouter Tulp. De Fontein, € 12,50 (4+)

Gouden Boekjes van Toon Tellegen

Toon Tellegen brak door met de dierenbosverhalen die hij verzoon voor zijn dochter Manon als verhaaltjes bij het slapen gaan. Toen zij daarvoor te oud werd, begon hij ze op te schrijven – iedere avond één. Het zijn geheimzinnige verhalen, die zich afspelen in een andere wereld waar andere wetten gelden. Van elk dier is er maar één exemplaar, de sfeer is mysterieus en een beetje vervreemdend. Inmiddels zijn Tellegens kinderen volwassenen, is hij een veel gelauwerd schrijver en dichter én een grootvader. Voor zijn kleinkinderen waagde hij zich nu aan een nieuw genre: het peuterprentenboek. Voor elk van hen schreef hij een Gouden Boekje en koos daarbij zelf een illustrator. *Als Feda slaapt* gaat over de belevenissen van drie knuffeldieren tijdens de nachtelijke uren en werd geïllustreerd door Gerda Dendooven. *Hoe Mano de brandweerjongen*, alias pannenkoekenreddertje en vuuruitblazertje, mee mag met de brandweermannen op hun wagen is te zien op stripachtige tekeningen van de jonge animator Arjan Boeve. In *Waar is Mo?*, met tekeningen van Jan Jutte, gaat iedereen op zoek naar Mo die alles al weet en daarom niet meer naar school hoeft – vindt ze zelf. Deze drie nieuwe Nederlandse Gouden Boekjes verschijnen in mei bij uitgeverij Rubinstein. [A7]

UIT: De verschrikkelijke verhalen van het zwarte schip, David Roberts (ill.)

UIT: Het Kerkhof, Chris Riddell (ill.)

‘Verrukkelijk gruwelijk’

GRIEZELBOEKEN VOOR KINDEREN – Griezelen is lekker, gruwelen onaangenaam, zo luidt de belangrijkste conclusie van het proefschrift waarop Gert Jan Bekenkamp eind vorig jaar promoveerde aan de Katholieke Universiteit Leuven. Waar ligt de grens tussen wat nog fijn is en wat koude rillingen bezorgt? Vijf griezelboeken langs de gruwelmeetlat.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Vroeg of laat komt ieder mens oog in oog te staan met zijn eigen sterfelijkheid, stelt Gert Jan Bekenkamp in zijn dissertatie *De wereld van het wonder*. Dat levert huiveringwekkende momenten op die intense gevoelens van angst, walging, droefheid of wanhoop met zich meebrengen. Griezelliteratuur appelleert aan diezelfde gevoelens, maar bij het lezen van een boek worden ze anders beleefd. In een reeks empirische studies onderzocht Bekenkamp welke gevoelens kinderen ervaren bij het lezen van griezelverhalen en wat het verschil bepaalt tussen fijn en akelig. Zijn conclusie: hoe meer afstand een schrijver creëert en hoe onrealistischer het verhaal, hoe positiever het griezelen wordt gewaardeerd. Hoe zit dat in het hedendaagse griezelboek?

De Griezelmus

Paul van Loon bewijst voor een grote groep lezers die scheidslijn tussen griezelen en gruwelen feilloos aan te voelen. Met ruim twee miljoen verkochte exemplaren is hij waarschijnlijk de

populairste kinderboekenauteur bij basisschoolleerlingen; vorig jaar won hij voor de tiende maal de Prijs van de Kinderjury – een voorlopig record. Zijn verhalen worden bevolkt door weerwolven, vampiers en zombies en er vloeit het nodige bloed en lijkenvocht. Afgehakte vingers worden als kaarsjes in een taart gezet, graven breken om middernacht open. Toch houdt Van Loon het gevaar altijd veilig op afstand. Zo verpakt hij in de *Griezelmus*-serie zijn griezelverhalen als raamvertelling. Ze worden bedacht door de schrijver P. Onnoval, een anagram van Paul van Loon, en vormen dus verhalen binnen een verhaal. Zijn ‘grumor’ zorgt bovendien voor de nodige relativering en lol.

Wiegeliedje

De Brit Chris Priestley gebruikt de raamvertelling juist om een schrik-effect te weeg te brengen. *De verschrikkelijke verhalen van het zwarte schip* gaat over Cathy en Ethan die opgroeien in een zeemansherberg en smullen van de verhalen die ze daar horen. Hoe griezeliger hoe beter. ‘Op ons hadden ze het effect van een wiegeliedje,’ zegt Ethan, waarmee hij aangeeft dat ze hun troosteloze leven zonder moeder even kunnen vergeten. Tot de nacht waarop hij en zijn zusje ontwaken na een ernstig ziekbed, terwijl de wind om de ramen loeit. Ze treffen de herberg verlaten aan. Er bonst een zeeman op de deur, die de kinderen gezelschap houdt met bloederige verhalen over afgehakte handen en helse tatoeages die tot

leven komen. ‘Verrukkelijk gruwelijk,’ geniet Cathy. Maar waar blijft haar vader? De oplettende lezer beseft eerder dan zij dat het zwarte spookschip uit de verhalen echt bestaat en dat de kinderen zelf ook dood zijn – vermoord door hun vader. Voor sommige lezers is die wetenschap misschien iets te ijzingwekkend.

Karbonaadjes

Ook Bies van Ede speelt met de zalige onwetendheid van doden in *Het allerlaatste griezelverhaal*. Daarin voert hij een jongen op die tijdens een lange autoreis op de achterbank ontwaakt en ontdekt dat alle auto’s worden bestuurd door ‘gebleekte geraamten, lijken met verse wonden, halfvergane mannen en vrouwen en verminkte kinderen.’ Net als hijzelf verkeersslachtoffers, maar het duurt even voor dat kwartje valt. Ook de overige vertellingen, die zijn ingebed in een vrij complex raam, doen sterk denken aan Roald Dahl. Ze gaan over dodelijke nachtvlinders, een duivelse fruitmachine en een ontrouwe echtgenoot die met zijn nieuwe lief, in karbonaadjes gehakt, in de vriezer van zijn vrouw belandt. ‘Leven is de dood in de ogen kijken,’ laat de schrijver een van zijn personages uitroepen. ‘Wie de dood niet opzoekt, weet niet dat hij leeft!’ Het is een mooie verklaring voor Van Edes eigen griezellust, maar nogal wrang voor zijn hoofdperson. Die ligt ziek in een donkere kamer en beseft door alle vertellingen wat er met hemzelf aan de hand is: hij is een ‘ondode’ geworden, een vampier die moet leven op de grens tussen leven en dood. De slechte afloop van het verhaal is gedurfd, maar Bies van Ede mikt met *Het allerlaatste griezelverhaal* dan ook op een publiek van twaalfplussers die op rillingen uit zijn.

Allegorie op de jeugd

Bij de Amerikaanse cultheld Neil Gaiman vormt de dood geen bedreiging, maar zijn het de levenden die angst aanjagen. Hij schreef een variant op *Junglebook* met een *gothic* tintje, over een kleine jongen die opgroeit op een kerkhof. Nim (een afkorting van ‘Niemand’) ontsnapt als dreumes aan een koelbloedige moordenaar en wordt op het kerkhof opgevangen door een overleden echtpaar. De grote vergadering van kerkhofbewoners besluit dat hij mag blijven, omdat hij wees is en

buiten de begraafplaats vogelvrij is. Zo groeit Nim op tussen zombies, geesten en andere doden, die er hun eigen wetten en gewoontes op na houden. Hij speelt tikkertje met kinderen die voor hun tiende zijn gestorven, leert lezen door grafstenen te spellen en leeft van kant-en-klaarmaaltijden die zijn beschermgeest voor hem steelt. *Het Kerkhof* is een mooie allegorie; tussen de doden vindt Nim de warmte en levenslessen die hem klaarstomen voor een leven tussen de mensen. Macaber, maar toch veilig.

Zwarte kunst

Het is opvallend hoe weinig schrijvers het duistere mysterie durven overlaten aan de verbeelding zonder zich uit te leven in ellenlange beschrijvingen van duivelse gedochten en rammelende botten. Otfried Preussler doet dat wel. In 1971 schreef hij het klassiek geworden *Meester van de zwarte molen*, dat kortgeleden opnieuw verscheen in een filmeditie. Het is een bewerking van een zeventiende-eeuwse Sorbische sage over een molenaar die zijn ziel heeft verkocht aan de duivel en ieder jaar een van zijn leerjongens moet offeren. De bedeljongen Krabat sluit zich bij hen aan. Hij wordt opgeleid in de zwarte kunst en betaalt daarvoor een hoge prijs: zijn vrijheid. Pas als hij verliefd wordt, voelt hij zich sterk genoeg om de strijd aan te binden met het kwaad. Ook in de verfilming van Marco Kreuzpaintner blijven veel donkere geheimen rond de molen onverklaard. Juist het ontbreken van die uitleg zet de fantasie in werking en zorgt dat zowel boek als film diepe indruk maken. ...

De Griezelbus - deel 0 t/m 7, Paul van Loon & Hugo van Look (ill.). Leopold, € 14,95 per deel (10+)

De verschrikkelijke verhalen van het zwarte schip,

Christ Priestley & David Roberts (ill.). Pimento, € 16,95 (10+)

Het allerlaatste griezelverhaal, Bies van Ede. Pimento, € 14,95 (12+)

Het Kerkhof, Neil Gaiman & Chris Ridell (ill.). Luitingh-Sijthoff, € 18,95 (11+)

Meester van de zwarte molen, Otfried Preussler.

Lemniscaat, € 10,95 (11+ met fotokatren)

De wereld van het wonder. Over griezellust bij kinderen (proefschrift), Gert Jan Bekenkamp, Katholieke Universiteit Leuven

Zweden@boekids

Boekids, het Haagse literaire jeugdfestival, belooft dit jaar een 'stoer en inspirerend' programma. Op 28 maart zullen de historische panden aan het Lange Voorhout in Den Haag worden omgetoerd tot een leesparadijs voor iedereen vanaf vier jaar die houdt van verhalen, theater en kunst. Het hoofdprogramma vindt plaats in theater Diligentia. Daar zijn zangeres Ellen ten Damme, dichter Bart Moeyaert en Pippi Langkous-actrice Amaryllis Uitterlinden te zien. Diverse schrijvers verzorgen parallelle voorstellingen, ook kunnen kinderen griezelen in de crypte van de Kloosterkerk. Dit jaar is er speciale aandacht voor het Zweedse kinderboek in het programma Zweden@boekids. Museum Meermanno presenteert een tentoonstelling van 170 bijzondere eerste drukken uit het werk van Astrid Lindgren. Daarnaast verzorgt de directeur van de Astrid Lindgren Memorial Award een lezing op een sfeervolle locatie: de 17e-eeuwse residentie van de Zweedse Ambassadeur. In de aanloop naar het festival organiseert Boekids de beeldpoëziewedstrijd Vreemde Vogels. Kinderen van acht tot veertien jaar maken een kunstwerk gecombineerd met een gedicht. De mooiste resultaten worden tentoongesteld in Pulchri Studio. Daar zal ook werk te zien zijn van enkele Surinaamse kunstenaars die tijdens het festival aanwezig zullen zijn. [A7]

www.boekids.nl

Zwierige dierenparen

Wat dansen we heerlijk is ontstaan uit een bijzondere samenwerking. Speciaal voor Annemarie van Haeringen schreef Toon Tellegen vijf dierenverhalen over dansende paren. Daarin vraagt de beer een grote honingtaart ten dans en terwijl de krekkel opzweepend tsjirpt, neemt hij af en toe een flinke hap. Hij danst en eet tot hij niet meer kan en van de taart alleen nog de geur over is. De egel vindt zichzelf te onhandig om te dansen en vraagt de eekhoorn per brief ten dans, veilig op afstand. Het schrijvertje wervelt over het water, en de bomen swingen met elkaar. Annemarie van Haeringen, die eerder de tekeningen voor de televisiebewerking van Tellegens dierenverhalen verzorgde, leefde zich uit in al die vrolijke danspassen. Ze bestudeerde boeken over stijldansen, maakte uitgebreide voorstudies en stuurde alle dieren naar dansles. Uit haar penseel vloeiden vijf intens genietende dierenparen. Beer en zijn taart vliegen zwierig over het papier, nijlpaard en neushoorn lijken wel te zweven. 'Het was heerlijk om te tekenen,' vertelt de illustratrice. 'Vooral omdat ik zelf niet kan dansen.' [A7]

Wat dansen we heerlijk, Toon Tellegen & Annemarie van Haeringen. Querido, € 13,95 (9+)

Kinderjury op school

De Nederlandse Kinderjury draait weer op volle toeren. Tot half mei kunnen kinderen in de basisschoolleeftijd hun stem uitbrengen op hun favoriete boeken. Net als in voorgaande jaren zal aan het eind van de stemperiode een Senaat worden geïnstalleerd, die alle twaalf provincies vertegenwoordigt. De Senaatsleden lezen de boeken met de meeste stemmen en motiveren de keuze van de Kinderjury in een juryrapport. Dit jaar verscheen er geen *Kinderjurykrant*, wel is er een nieuwe website gelanceerd. Daarop zijn niet alleen leestips, recensies en kinderboekennieuws te vinden, maar ook een module waarmee kinderen zelf aan de slag kunnen om een eigen affiche te maken. Ook is dit jaar de Schoolsenaat geïntroduceerd: een minivariant van de Kinderjury waarbij de hele stemprocedure zich afspeelt op de eigen school. Ter ondersteuning van dit programma hebben alle scholen een pakket ontvangen met papieren sjerpen voor de Senaatsleden en een oorkonde voor het winnende boek. Verder bestaat de mogelijkheid om een Kinderjurybus te boeken, die verschillende workshops aanbiedt. De winnaars van de landelijke Kinderjury worden op 23 juni bekend gemaakt. [A7]

www.kinderjury.nl

Boekenbendes

Zijn leesclubs alleen voor vrouwen met grijze haren? Dat beeld is gelukkig ingehaald door de tijd. In Groot-Brittannië zijn naschoolse leesclubs al heel populair, in Nederland moeten zij dat ook worden. Bij dit maartnummer van *Lezen* is de special *Boekenbendes* bijgesloten, die projectbureau Sardes maakte in opdracht van Stichting Lezen. Daarin worden de mogelijkheden beschreven voor het opzetten van kinderleesclubs. Op tal van plaatsen zijn al succesvolle initiatieven ontplooid in bibliotheek en buitenschoolse opvang, zoals de Letterknetter in Boxtel en de Bieb-bende van de Bibliotheek aan den IJssel. Behalve voor het praten over favoriete boeken is daar ruimte voor toneel, film en zelfs boekenfitness. Het draaiboek *Boekenbendes* helpt initiatiefnemers om een eigen kinderleesclub op te richten. Er wordt ingegaan op het ideale profiel van de begeleider, de werving van leden, mogelijke activiteiten, de organisatie en de rol van bibliotheek en school daarin. Een handige introductie, waarmee scholen, bibliotheken en kinderopvangorganisaties aan de slag kunnen. [A7] [Lezen](#)

FOTO AMBER BECKERS

Nieuwe illustraties van Pluk

Tijdens de Annie M.G. Schmidt-week in mei wordt ieder jaar de koningin van het Nederlandse kinderboek herdacht. Dit jaar staat Pluk in zijn rode kraanwagentje centraal. Er verschijnt een nieuwe editie van *Pluk van de Petteflet*, uitgebreid met illustraties van Fiep Westendorp die zij in 1982 – tien jaar na verschijning van het boek – maakte in opdracht van het kleutertijdschrift *Bobo*. Het zijn paginagrote tekeningen van ondermeer de Stampertjes pootje badend aan zee, Pluk in gesprek met zijn kakkerlak Zaza, mevrouw Helderder aan de Hasselbramenjam en de burgemeester die moderne kunst bewondert in het stadspark. In Madurodam opent een tentoonstelling waar kinderen kunnen kennismaken met de verhalen en illustraties uit *Pluk van de Petteflet* en *Pluk redt de dieren* (te zien t/m 5 september 2010). Ook verschijnt er tijdens de Annie M.G. Schmidt-week een speciaal prentenboekje voor peuters, *Pluk en zijn vriendjes*, plus een bibliografie waarin het gehele oeuvre van Annie M.G. Schmidt is vertegenwoordigd. Marcel Raadgreep beschreef meer dan duizend boeken en tijdschriften in *Ik krijg zo'n drang van binnen*. [A7]

De Annie M.G. Schmidt-week vindt plaats van 19 t/m 30 mei.

www.anniemgtschmidtweek.nl

Jij ende ik

Kun je literatuurgeschiedenis het beste behandelen aan de hand van hoogtepunten zoals *Max Havelaar* en *Beatrijs*? Ted van Lieshout meent van niet. 'De taal van eeuwenoude verhalen sluit zo slecht aan bij het huidige Nederlands, dat het plezier dat je zou kunnen beleven aan het verhaál verloren gaat, in ieder geval voor een deel, doordat het zo moeilijk leesbaar is,' meent de veel gelauwerde schrijver en dichter. Daarom bedacht hij een andere aanpak: de literatuurgeschiedenis in beknopte gedichten. Voor *Jij ende ik* koos hij dertig gedichten uit 1100 tot 1900 en plaatste die thematisch in paren. Het boek biedt een speelse kennismaking met bekende Middelnederlandse hoogtepunten als het *Egidiuslied* en het *Onze Vader* (in verschillende varianten), en minder bekende liefdespoëzie. Zo hoeven jongeren zich bijvoorbeeld niet door honderden pagina's *Van de koele meren des doods* te worstelen, maar volstaan drie strofen waarin het naturalistisch lijden van Frederik van Eeden evengoed uit de verf komt. Omdat het de schrijver niet lukte om een uitgever te vinden voor dit boek, besloot hij de bloemlezing digitaal weg te geven aan geïnteresseerden ter gelegenheid van zijn 25-jarig dichterschap. Op verzoek wordt de bundel *Jij ende ik* in digitale vorm toegestuurd. [A7]

Aanvragen via tedvanlieshout@hetnet.nl

www.tedvanlieshout.nu

GEZOCHT: NIEUWE KINDER

Gevonden: Truus Matti (48), die in 2008 met haar debuut *Vertrektijd* een Vlag & Wimpel van de Griffeljury binnen-sleepte.

DOOR BAS MALIEPAARD

Truus Matti: 'Nog steeds ben ik wel eens verbaasd dat ik *Vertrektijd* heb geschreven. Een boek met pratende dieren nog wel! Daar heb ik nooit echt van gehouden. Mijn hoofdpersoon, een tienjarig meisje, liep een oud hotel op een kale vlakte binnen en ik wandelde nieuwsgierig met haar mee. Zo voelde dat. En daar waren ze opeens, in de bar, een grijze vos en een witte rat. Geen idee waar die vandaan kwamen. Dit fragment stond op de achterkant van een envelop en lag in een la met krabbels. De wens ooit een boek te schrijven, had ik altijd al in mijn achterhoofd. Als kind was ik een grote lezer en vanaf het moment dat ik begreep dat boeken door iemand geschreven worden, leek schrijver me een prachtig beroep. Maar concreter dan af en toe wat aantekeningen werd het niet. Ik kwam als redacteur bij uitgeverijen te werken en vond het nogal ontvullend om al die stapels manuscripten te zien binnenkomen. Pas toen ik een jaar of tien geleden naar de Rietveld Academie ging, begon het echt te borrelen. Doordat ik zoveel met beeld bezig was, kon ik me weer verwonderen over de taal. Ik leerde verhalen vertellen in beeld en werd me ervan bewust wat een bijzonder gereedschap taal eigenlijk is. Ik zocht dat fragment weer op, dat me door de vreemde sfeer was bijgebleven. Ik werd benieuwd hoe het verhaal verder zou gaan en besloot er een boek van te maken. Die nieuwsgierigheid is voor mij nog steeds een grote drijfveer bij het schrijven.

ven. Ik hield me niet bezig met de vraag of het een kinder- of volwassenenboek moest worden. Het enige wat ik mezelf voornam was: ik maak het af en daarna zie ik wel of het wat is geworden. Ik vond meteen dat het fantasieverhaal over de pratende dieren niet op zichzelf moest staan. Het voelde logisch er een realistisch verhaal tegenover te zetten. Het was een klus om de twee verhalen te vervlechten en kloppend te krijgen. Op een gegeven moment dacht ik: hoe kom ik hier ooit weer uit? Maar er kwam een periode waarin alles op zijn plek begon te vallen. Dat was het moment waarop ik ontdekte hoe geweldig ik schrijven vond. Na twee jaar stuurde ik het op naar twee uitgevers. De een kon zich er geen doelgroep bij voorstellen, de ander ontving me met open armen en repte met geen woord over de complexiteit van het verhaal. Binnen een paar maanden verscheen het boek bij Lemniscaat en kwamen er reacties van lezers. Dat vond ik heel bijzonder; een boek bestaat pas als het gelezen wordt. Ik vind het ook leuk dat het boek om verschillende redenen wordt gewaardeerd. Sommigen prijzen de bijzondere constructie, anderen vinden het zo spannend dat ze het niet weg kunnen leggen. Alle goede recensies en de Vlag & Wimpel gaven me wel even het gevoel dat er iemand over mijn schouder meekijkt tijdens het schrijven. Inmiddels ben ik dat kwijt. Door een uit de hand gelopen verhuizing heb ik lang niet kunnen werken, maar er staan een paar pannen met verhalen op het vuur. Ik roer af en toe en ben benieuwd welke het eerst gaat koken.'

Vertrektijd, Truus Matti. Lemniscaat, € 14,95 (11+)

FOTO'S STUDIO GEMINI / JØRGEN KOOPMANSCHAP

BOEKENSCHRIJVERS (M/V)

Gevonden: Mariken Jongman (44), die lovende recensies kreeg voor haar eerste twee jeugdromans *Rits* en *Kiek*. Het laatste werd door de *Volkskrant* uitgeroepen tot beste kinderboek van 2009.

Mariken Jongman: 'Voor kinderen schrijven leek me niks. Ik vond het totaal niet bij me passen, omdat de liedjes die ik schreef en voor een volwassen publiek uitvoerde altijd over relaties en seks gingen. Maar tijdens een cursus toneelschrijven moest ik toch een tekst voor kinderen maken. En wat denk je? Bij geen van de andere opdrachten was mijn docent zo enthousiast over het resultaat. Ik dacht: heb ik weer! Blijk ik talent te hebben voor iets waar ik niks mee heb! Maar dat was natuurlijk onzin; ik bleek er wél iets mee te hebben. Ik heb geleerd dat je niet moet proberen een ander verhaal te vertellen dan dat er in je zit. Deze toon kwam echt uit mezelf en daar kreeg ik steeds meer plezier in. Ik besloot de opleiding Proza voor Kinderen te gaan volgen. Het eerste hoofdstuk van *Rits* kwam voort uit een huiswerkopdracht. Ik had meteen de goede toon te pakken en voelde alle personages aan. Ik ontdekte dat er in elk personage iets van mezelf zit. Zelfs in oom Corry, een arbeidsongeschikte bouwvakker die niets anders doet dan bier drinken en hengelsportblaadjes lezen. Ik houd niet van vissen, maar ben wel een ongelofelijke bankhanger. Mijn grootste probleem tijdens het schrijven was dat ik allerlei zijpaden insloeg, die niets met het kernverhaal te maken hadden. Een zijlijntje dreigde dan een hoofdlijn te worden, maar gelukkig stuurde mijn docent Mirjam Oldenhave me bij. Omdat zij zo enthousiast op het verhaal reageerde,

heb ik het opgestuurd naar Lemniscaat. Dat was meteen raak; ik kreeg een telefoontje dat ze het wilden uitgeven. Voor mij is dat het mooiste moment in het schrijversleven; dat je te horen krijgt dat jouw boek goed genoeg is voor publicatie. De eerste recensie van *Rits* was een zuur stukje met zo'n toontje van "dit soort boeken kennen we nu wel". Ik kon meteen drie dagen niet meer schrijven. Vervolgens kreeg ik de ene juichende recensie na de andere, maar daar raakte ik zo mogelijk nog meer door van slag! Ik vond de complimenten geweldig, maar ze blokkeerden me ook bij het schrijven. Ik zag de koppen al voor me: "belofte niet waargemaakt". Zo soepel en onbezorgd als ik *Rits* had geschreven, zo moeizaam ging het bij *Kiek*. Ruim drie jaar heb ik met het boek geworsteld; honderd keer opnieuw begonnen, andere hoofdpersoon gekozen, enzovoort. Toch heb ik nooit overwogen een ander boek te gaan schrijven. Ik voelde dat ik dit verhaal wilde vertellen. Uiteindelijk kwam er een magische doorbraak, geen idee waar vandaan, en schreef ik het boek in een paar maanden af. Het was precies zoals ik het wilde hebben: lichtvoetig, met diepgang en vooral invoelbaar. *Kiek* leeft en ja, ze lijkt op mij. Ik heb ook een keer op het politiebureau gezeten voor inbraak en tekende toen net als *Kiek* een snorretje op het portret van Beatrix. Op dit moment schrijf ik aan een vervolg op *Kiek*; zij is nog niet uitverteld. En ik ben bezig met een boek voor jongere kinderen dat – ik zeg het voorzichtig – weer als een speer gaat.' ...

Rits, Mariken Jongman. Lemniscaat, € 13,95 (13+)

Kiek, Mariken Jongman. Lemniscaat, € 13,95 (14+)

BOEKENWEEK 2010

Titaantjes -

PUBLICATIONS

LEZEN IN HET DIGITALE TIJDPERK

In opdracht van Stichting Lezen heeft Niels Bakker een literatuuronderzoek uitgevoerd naar het lezen van literaire teksten in het digitale tijdperk. De digitalisering van literatuur is in volle gang, waardoor steeds meer (literaire) teksten een nieuw leven krijgen op het internet. Ook experimenteren schrijvers en dichters met de mogelijkheden van digitale media, zoals interactiviteit en het in beweging brengen van woorden en zinnen, in 'hyperfictie' en 'e-poëzie'. Het is de vraag welke gevolgen deze ontwikkelingen hebben voor het leesproces. Hoe worden literaire teksten op het internet gelezen? Welke overeenkomsten en verschillen zijn er met het lezen van literaire teksten op papier?

Het onderzoeksrapport, dat een overzicht biedt van vakliteratuur en empirisch leesonderzoek, is te downloaden via www.lezen.nl

SCRIPTIEPRIJS

Op 9 december werd de Stichting Lezen Scriptieprijs uitgereikt aan Annick de Vylder van de Universiteit van Antwerpen. Voor haar masterscriptie heeft Annick onderzocht of voorlezen tot een betere leesattitude leidt. Daarvoor heeft zij een quasi-experimenteel onderzoek uitgevoerd in het zesde leerjaar van het basisonderwijs. Leerlingen uit dit leerjaar werden aangezet om te gaan voorlezen aan kleutergroepen. Daardoor kregen zij meer zin om zelf te gaan lezen en gingen zij positiever naar boeken kijken. Uit haar analyse blijkt dat er grote verschillen zijn in de leesattitude tussen leerlingen, maar dat lezers die met plezier teksten voorlezen aan anderen – in dit geval kleuters – minder geneigd zijn om met lezen op te houden. Bovendien bevestigt het onderzoek dat leesplezier meer bepalend is voor het leesgedrag van kinderen dan het opleidingsniveau van hun familieleden.

De scriptie is te downloaden via www.ua.ac.be

Voor stemmingregulatie heeft een computerspel jongens meer te bieden dan een boek. Spelen is voor hen een plezierige bezigheid, en dit geldt minder voor lezen. Meisjes geven voor stemmingregulatie voorkeur aan het boek.

Bron: *Waarom is lezen plezierig?*, S. Tellegen & J. Frankhuizen. Eburon, 2002.

-
- 1554 Anoniem, *La vida de Lazarillo Torres*
 1722 Daniel Defoe, *Moll Flanders*
 1740 Samuel Richardson, *Pamela*
 1774 Goethe, *Die Leiden des jungen Werthers*
 1782 Betje Wolff en Aagje Deken, *De historie van meijuffrouw Sara Burgerhart*
 1795/96 Goethe, *Wilhelm Meisters Lehrjahre*
 1830 Stendahl, *Le rouge et le noir*
 1849/50 Charles Dickens, *David Copperfield*
 1857 Thomas Hughes, *Tom Brown's Schooldays*
 1884 Mark Twain, *Adventures of Huckleberry Finn*
 1947 Simon van het Reve (Gerard Reve), *De avonden*
 1951 J.D. Salinger, *The Catcher in the Rye*
 1954 William Golding, *The Lord of the Flies*
 1954 Françoise Sagan, *Bonjour Tristesse*
 1976 Doeschka Meijssing, *Robinson*
 1989 Joost Zwagerman, *Grimmick!*
 1989 Herman Koch, *Red ons, Maria Montessori*
 1994 Annon Grünberg, *Blauwe nachtdagen*
 1971 Wiep Diekman, *De dagen van Olim*
 1974 Robert Cormier, *The Chocolate War*
 1978 Aidan Chambers, *Breaktime*
 1985 Aidan Chambers, *Je moet dansen op mijn graf*
 1994 Anne Provoost, *Vallen*
 1996 Ted van Lieshout, *Gebr.*
 1999 Edward van de Vendel, *De dagen van de bluegrassliefde*
 2005 Floorije Zwigman, *Schijnbewegingen*
 2008 Els Beerten, *Alleen willem we de hemel*
- OPGROEIEN IN DE VOLWASSEN LITERAATUUR
- HOOGTEPUNTEN UIT DE LITERAIRE ADOLESCENTENROMAN

opgroeien in de letteren

Prikkels: een actueel thema belicht

TITANEN

In de Griekse mythologie zijn Titanen hemelbestormers. Ze winnen de strijd niet en worden door hun vader Uranus in de afgrond geworpen. In 1655 ontdekte Christiaan Huygens een maan rond Saturnus. Hij noemde haar Luna Saturni. In 1847 werd ze herdoopt tot Titan. De beroemdste Titaan is de Titanic, die in 1912 op haar eerste reis naar de kelder ging. Maar er bestaan of bestonden ook Titan-raketten, motorfietsen en -vrachtwagens. De Titaantjes van Nescio zijn in Nederland tot symbool geworden voor de strijd van jongeren tegen burgerlijkheid. Ook zij gaan ten onder. Behalve Koekebakker, die zich aanpast en een succesvol journalist wordt.

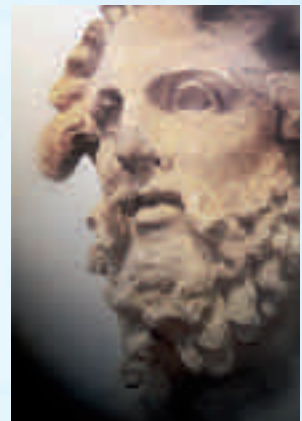

FOTO RICARDO ANDRÉ FRANTZ

Head of a Titan

JONGEREN, LEZEN ZE ZELF NOG WEL?

Bijna tweederde van de jongeren (66%) vindt lezen belangrijk. Bijna een kwart (24%) vindt lezen niet belangrijk.

Een kleine groep jongeren (10%) heeft hier geen mening over. Meisjes (77%) vinden lezen belangrijker dan jongens (54%).

Bron: www.njr.nl

Alle vierdeklassers van het voortgezet onderwijs ontvangen deze Boekenweek TXT, een gratis bloemlezing met verhalen, geselecteerd en ingeleid door Abdelkader Benali.

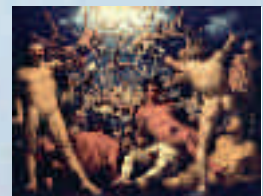
Adolescenten lezen het liefst spannende boeken (detectives of thrillers). Daarna lezen ze het liefst over het leven van jongvolwassenen, vooral over problemen en moeilijkheden van jongeren. Als derde lezen ze graag drama (psychologische romans en waargebeurde verhalen).

Bron: Overgangsliteratuur voor bovenbouwers? Een onderzoek naar het functioneren van de literaire adolescentenroman, De With. Stichting Lezen, 2005.

FOTO GOOGLE STREETVIEW

'Heele zomernachten stonden we tegen 't hek van 't Oosterpark te leunen en honderd uit te boomen.' (Uit: Titaantjes, Nescio)

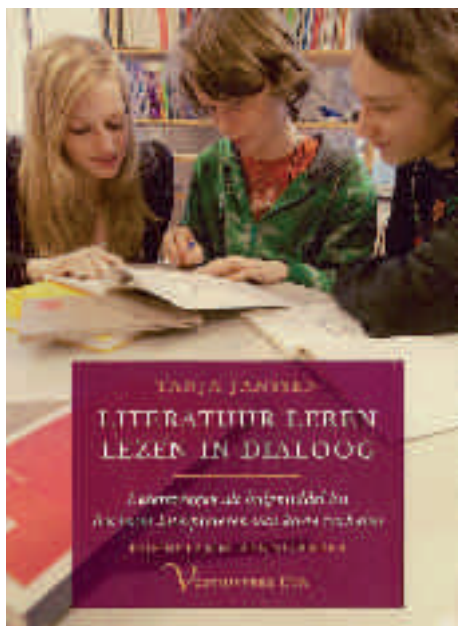

Cornelis van Haarlem, Val der Titanen

Het leesklimaat in het ouderlijk gezin is, tegen de verwachting in, gunstiger geworden in de loop der tijd. De leesfrequentie van de ouders is gestegen en het leesgedrag van hun kinderen wordt steeds meer gestimuleerd.

Bron: Moet de meester dalen of de leerling klimmen? De invloed van literatuuronderwijs en ouders op het lezen van boeken tussen 1975 en 2000, M. Verboord. Proefschrift Universiteit van Utrecht, 2003.

LUNTEKENINGEN SUOPULAB

Literatuur lezen in dialoog

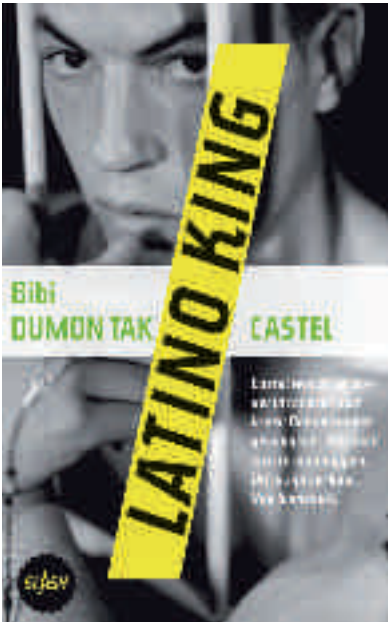
Het op waarde schatten van een literaire tekst gaat bij middelbare scholieren niet altijd vanzelf. In *Literatuur leren lezen in dialoog* presenteert Tanja Janssen onderzoek naar een literatuurdidactische aanpak, die helpt om verdieping aan te brengen bij de tekstbeleving. De methode is gebaseerd op het principe van ‘dialogisch leren’ en bestaat uit twee stappen: 1. de dialoog van de leerling met de tekst, en 2. de dialoog met anderen over de tekst. Bij de eerste stap stellen leerlingen zichzelf vragen tijdens het lezen, bij de tweede stap gaan ze met elkaar in gesprek. Het onderzoek biedt inzicht in hoe leerlingen literaire teksten lezen. Leerlingen zouden door deze aanpak meer waardering krijgen voor literaire teksten, bovendien vertoonden hun verhaalinterpretaties meer diepgang. De docenten die deelnamen aan het onderzoek waren unaniem positief over de lessenserie en de didactische aanpak. De experimenten zijn uitgevoerd in het vierde leerjaar havo/vwo. [DB]

Literatuur leren lezen in dialoog, Tanja Janssen. UvA, € 9,50

Latino King

Latino King is een heftig nieuw deel in de Slashreeks – een serie met waargebeurde levensverhalen van jongeren. Bibi Dumon Tak dook in het leven van Castel, die op zijn achttiende werd gearresteerd op een vliegveld in de Dominicaanse Republiek met anderhalve kilo cocaïne onder zijn kleren. Hij kwam terecht in de beruchtste gevangenis van het Caribisch gebied en wist via allerlei omwegen te ontsnappen naar Nederland. Bibi Dumon Tak beschrijft zijn belevenissen in filmische scènes. Zo passeren Castels herinneringen aan de dealerscene in Amsterdam, zijn arrestatie, het mensonwaardige leven in de gigantische gevangenis La Victoria waar 5000 gevangenen zitten opgehoekt zonder voorzieningen, de bendegevechten die binnen de gevangensmuren gewoon doorgaan en de wanhoop van zijn moeder. Het is een rauw verhaal, waarin de schrijfster de grenzen opzoekt van wat nog aanvaardbaar is in een jongerenroman. *Latino King* is een verlengstuk van *Rotjongens*, een non-fictieboek met portretten van jeugd delinquenten, dat Bibi Dumon Tak schreef voor een volwassen publiek. De verpletterende realiteit en de bloedspannende ontsnapping maken *Latino King* tot een roman die geschikt is voor een breed publiek. [A7]

Latino King, Bibi Dumon Tak. Querido, € 12,95 (14+)

Read2Me!

Voorlezen is leuk – en dat houdt niet op bij de basisschool. Om scholieren in de brugklas aan te zetten tot (voor)lezen, is dit schooljaar een pilot van start gegaan in Noord-Brabant. In Read2Me! strijden brugklassers tegen elkaar in een voorleeswedstrijd waarbij ze fragmenten uit Jonge Juryboeken voorlezen. Er worden aparte rondes georganiseerd voor leerlingen van vmbo en leerlingen van havo/vwo. De wedstrijd heeft een vergelijkbare opzet als De Nationale Voorleeswedstrijd, maar is gekoppeld aan de Jonge Jury. In de eerste ronde strijden leerlingen binnen de klas en de school om het schoolkampioenschap; de schoolkampioenen nemen het tegen elkaar op in vervolgrondes, die worden georganiseerd door de bibliotheken. De provinciale finale, die zal plaatsvinden in maart, is in handen van Cubiss. De winnaar van deze wedstrijd mag zich voorleeskampioen van Noord-Brabant noemen. Read2Me! is een initiatief van de bibliotheken in Brabant en verder uitgewerkt door educatieve adviseurs van Cubiss. Het project wordt zowel door bibliotheken als scholen goed ontvangen; als de pilot slaagt, zal Read2Me! worden uitgebreid naar meer provincies. [A7]

www.cubiss.nl

Stoute meisjes

De Annie M.G. Schmidt-lezing zal dit jaar worden uitgesproken door Marita de Sterck. Op woensdagavond 26 mei a.s. vertelt de Vlaamse schrijfster over de kracht en subversiviteit van orale volksverhalen onder de titel *The Amazing Distance. Over het vreemde en de bevreemding in de (jeugd)literatuur*. De Sterck is naast schrijfster antropologe en verzamelt al 25 jaar mondelinge volksverhalen met meisjes en vrouwen in de hoofdrol. 'In verschillende landen heb ik bij stokoude vertellers en vertelsters gepeuterd naar de verhalen die ze willen doorgeven, jonge meisjes gevraagd welke verhalen voor hen een verschil hebben gemaakt in hun groei, moeders laten vertellen welke verhalen van hun dochters vrouwen hebben gemaakt,' vertelt zij over die passie. De Sterck kwam tot de ontdekking dat in Nederland en België naast de voorouderlijke verhalen nu ook vele vertellingen uit den vreemde circuleren die een brug slaan naar de gebieden van oorsprong en die de verhalenschat verrijken. De vertellingen zijn gebundeld in *Bloei, 60 volksverhalen uit de hele wereld die van meisjes vrouwen maken* en verschijnt binnenkort bij uitgeverij Meulenhoff/Manteau. Er is ook een jeugdeditie: *Stoute meisjes overal. Volksverhalen over liefde en lef*. [AT]

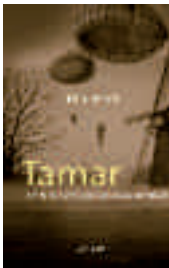
Aanmelden voor de Annie M.G. Schmidt-lezing op 26 mei in de Lokhorstkerk in Leiden via ndd@hum.leidenuniv.nl

65 jaar vrijheid

In mei herdenken we dat er 65 jaar geleden een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog in Nederland. Uitgevers verdringen zich om het thema vrijheid voor jongeren te verpakken. Enkele hoogtepunten. [AT]

- Lydia Rood schreef *Opgejaagd*, een aangrijpend verhaal over het Sinti-meisje Maira, dat een transport naar Auschwitz weet te ontlopen. Verstoep achter barakken ziet ze haar familie verdwijnen achter de dichtschuivende treindeuren (Leopold, 11+).
- *Tamar* van Mal Peet is een verhaal over twee Tamars: de een was betrokken bij de verzetsstrijd in Nederland, de ander is een jonge vrouw die in 1979 een mysterieuze doos met aanwijzingen en gecodeerde boodschappen erft en zo kennismaakt met een voorbijee oorlog, die haar leven voorgoed zal veranderen (Van Goor, 15+).
- *Elia strijdt voor vrijheid* is een prachtig portret van Buxton, een gemeenschap van ex-slaven die in 1849 vlak over de Amerikaanse grens in Canada werd gesticht. In dit boek vol humor, warmte en schitterende verhalen, legt Christopher Paul Curtis de vinger precies op de zere plek: voor wie al te beschadigd is geraakt door het verleden, blijft vrijheid een onbereikbaar goed – een droom voor volgende generaties (Nieuw Amsterdam, 11+).

De Dag van de Jonge Jury

De inzendingstermijn voor de Jonge Jury is gesloten; de stemmen worden geteld. Op woensdag 14 april zal in het Fortis Circustheater in Scheveningen worden bekendgemaakt welk boek de Prijs van de Jonge Jury 2010 heeft gewonnen. De vijf boeken met de meeste stemmen worden tevoren genomineerd. Naast optredens van schrijvers worden er tijdens dit boekenfeest workshops, schrijversgesprekken en een literaire kermis georganiseerd; ook zullen er acteurs rondlopen in de gangen van het theater. De Jonge Jury is een leesbevorderingsproject voor jongeren van 12 tot 16 jaar. Zij lezen tussen half augustus en eind februari naar eigen keuze een aantal jeugdboeken uit het jaar ervoor en brengen een stem uit op hun favoriete titels. Voor de Prijs van de Jonge Jury 2010 komen alle boeken in aanmerking die in 2008 voor het eerst verschenen zijn. Doel van het Jonge Jury-project is jongeren te stimuleren jeugdboeken te lezen en zelf te jureren. Iedere leerling die individueel of in klassenverband een stembiljet instuurt, is automatisch lid van de Jonge Jury. Het afgelopen jaar werd de prijs gewonnen door Maren Stoffels met *Sproetenliefde*. [AT]

www.jongejury.nl

FOTO: SJOERD VAN DER HUUCHT

JONG BEGONNEN, LEVENSLANG VERSLINGERD

**JUBILEUM DOE MAAR DICT MAAR –
Doe Maar Dicht Maar, de poëzie-
wedstrijd voor jonge dichters, bestaat
25 jaar. Dat wordt gevierd met een
jubileumbundel die een selectie bevat
uit de geschiedenis van de wedstrijd.**

**Ester Naomi Perquin en Sieger M.
Geertsma debuteerden in een
Doe Maar Dicht Maar-bundel
en zijn nu professioneel dichter.**

DOOR THOMAS DE VEEN

Ester Naomi Perquin: ‘Mijn gedicht destijds was een gedrocht, het spijt me dat ik het moet zeggen. Ik las het pas geleden opnieuw, omdat de organisatie van Doe Maar Dicht Maar me gevraagd had er een antwoord op te schrijven. Oef. Wat een onzinnig doorwrocht ding was het. Zo gewild poëtisch, vol rare woorden – het had iets vals. Ik zal een jaar of vijftien zijn geweest, kennelijk dacht ik dat het zo hoorde, dat je zo moest klinken. Maar er was geen woord van mij bij. Het gedicht ging trouwens over melancholie, over rimpels en ouderdom. Een bejaarde aan het strand. Ik dacht: had desnoods toch iets fijns over de liefde geschreven! Had je tanden ergens in gezet. Er zijn ook mensen van die leeftijd die al een heel eigen stijl en taal hebben, een eigen manier van kijken. Had ik maar gekeken met mijn eigen ogen en gesproken met mijn eigen mond.

Het was vreemd om in die bundel te staan. Ik leefde in de veronderstelling dat iedereen gedichten schreef, dus mij leek er niets opmerkelijks aan het schrijven van poëzie. Ze wisten op school ook wel dat ik schreef. Ik maakte satires en andere stukjes voor de schoolkrant. Maar om bij een landelijke wedstrijd dan uitgekozen te worden, om erachter te komen dat wat ik gemaakt had kennelijk al ergens meetelde, dat vond ik toen heel merkwaardig. En bemoedigend.

Ik ging op mijn achttiende naar de Schrijversvakschool in Amsterdam met het idee dat ik een grote roman wilde schrijven. Zo’n dik boek over de liefde en de dood en alles wat er in het leven toe doet. Gedichten schreef ik nauwelijks meer. Toen kwam er poëzie voorbij waar ik werkelijk door van slag raakte. Ik hield van de schijnbare wetteloosheid van poëzie, de zintuiglijkheid, de mogelijkheid om te volstaan met een beeld. Hugo Claus en T.S. Eliot, heel klassiek, dat waren haast levensveranderende ervaringen. Daar raakte ik definitief “aan de poëzie”. Ik merkte dat wat ik te vertellen had beter paste in gedichten dan in verhalen.

In 2007 verscheen mijn eerste bundel, *Servetten halfstok*, en in 2009 de tweede, *Namens de ander* (Van Oorschot). Ja, ik heb inmiddels wel een eigen thematiek, denk ik, maar hoe omschrijf je die? Zoiets constateer je achteraf. Zintuiglijkheid en lichamelijkheid, dat zit erin, en de grens tussen “ik” en “de ander”. Maar over poëzie praten wordt op die manier heel gauw warrig en vaag. Ik ben nu bezig met een derde bundel, heel kalm aan. Ik heb een tijdje in een gevangenis gewerkt en die ervaringen gaan nu een rol spelen in mijn werk. Ook een heel zintuiglijk iets, vierhonderd mannen bij elkaar. Los van de normale emoties spelen dan ook al die hormonen mee, het verlangen naar vrouwen, het haantjesgedrag. Die mannen zitten opgesloten in hun lijf. Het vergt wel wat van je als dichter om niet je eigen paden te gaan uitslijten. Als je steeds tegen vertrouwde zaken oploopt, dan moet je omkeren. Ergens heen gaan waar je nog niet eerder was.’

FOTO STUDIO GEMINI / JÖRGEN KOOPMANSHAP

Sieger M. Geertsma: ‘Ja, het zat er bij mij al vroeg in. Een beetje bijzonder was het wel. Omdat ik tegenwoordig veel lezingen geef zie ik jaarlijks honderden jongeren, maar er zijn er maar weinig die op die leeftijd dezelfde diepgang hebben. Sommige zijn dichters in spe, dat wel, en voor hen zijn dichtwedstrijden als Doe Maar Dicht Maar dan ook echt een beloning. Ik had toen ook al meegedaan aan poëzieprojecten op school en omdat ik bij mijn ouders nogal veel dichtbundels uit de kast had getrokken, hadden sommige mensen twijfels over mijn gedichten. Ik moest dit wel gekopieerd hebben, ik kon dat niet geschreven hebben, het was veel te volwassen. Er kwam zelfs een psycholoog aan te pas.

Ik heb twee keer een gedicht ingestuurd voor Doe Maar Dicht Maar, eerst op mijn twaalfde, maar dat werd niet geselecteerd, en op mijn vijftiende weer. Het gedicht was een soort hartenkreet van iemand die wel over de daken zou willen uitschreeuwen hoe verliefd hij is – maar dan over de daken van Madurodam, na sluitingstijd. Ik was al een paar jaar serieus bezig met poëzie, maar die publicatie werkte enorm stimulerend, hierdoor ging het echt leven.

Daarna ging het hard. Je had in die tijd in Groningen een groep dichters die zich de Dichters uit Epibreren noemden. Als eerste generatie in Nederland hielden zij zich bezig met podiumpoëzie, *performances* en *poetry slam*. Via een leraar op mijn school die ook dichtte, kwam ik met hen in contact. Als jongen van een jaar of zestien werd ik uit de klas gepikt om bij hen te komen voorlezen. Stond ik om half twee ’s nachts in een vaag klein alcoholistenkroegje, voor mensen uit het hele land. Het bleef niet bij één keer. Ik ging tegelijkertijd ook mediakunst studeren aan de Kunstacademie Minerva in Groningen, maar van studeren kwam weinig terecht, want ik was altijd bezig, iedereen wilde workshops en optredens. In 1999, drie jaar na de publicatie in de Doe Maar Dicht Maar-bundel verscheen in eigen beheer mijn bundel *De tonen van replica* (Graphic Wonder Products).

Ik richt me niet op poëzie alleen. Ook op beeldend gebied ben ik opgeleid en tegenwoordig doe ik daarom veel performances waarbij ik mijn gedichten combineer met beeld en muziek. Dat is dance-achtige muziek, bijvoorbeeld *minimal techno* en *ambient* – muziek die sfeer overbrengt. Steeds meer mensen staan open voor die combinatie, ik ga festivals langs en heb al op feesten in Duitsland en België gestaan. Het is een soort jetlagbestaan: de ene dag sta ik op een basisschool, dan weer op een kunstacademie om een mediaworkshop te geven over vij-proγραμμα’s of over een interactieve poëziegenerator. Ik werk niet voor één doelgroep en dat bevalt me wel. Daarnaast maak ik ook nog “leesgedichten”, maar op dat gebied vind ik het steeds moeilijker om tot nieuwe dingen te komen. Eerst kun je experimenteren en schrijf je vanuit het moment of vanuit je eigen gevoel. Maar ik wil niet in herhaling vervallen. Ik lees nu veel geschiedenisboeken en mythen en sagen, om me in mijn poëzie meer te richten op de eeuwige emoties.’ ●●●

Doe Maar Dicht Maar is een dichtwedstrijd voor jongeren van 12 tot 19 jaar uit Nederland en Vlaanderen. Meedoen kan door het insturen van maximaal drie gedichten, die worden beoordeeld door een vakjury en een jongerenjury. De honderd beste gedichten krijgen een plekje in de jaarlijkse dichtbundel van Doe Maar Dicht Maar. De tien winnende dichters dragen hun gedicht voor op het poëziefestival dat dit jaar plaatsvindt op 17 april in Groningen.
www.doemaardichtmaar.nl

Hernieuwd Letterkundig Museum

Op 4 maart opende minister Plasterk het vernieuwde Letterkundig Museum in Den Haag. Het museum bevat de grootste collectie van handschriften en brieven van schrijvers en vierde de heropening met twee nieuwe vaste tentoonstellingen. 'Het Pantheon. 100 schrijvers – 1000 jaar literatuur' biedt een overzicht van de hoogtepunten uit tien eeuwen Nederlandse literatuur. Ter gelegenheid van de opening legde directeur Aad Meinderts in de maand februari een witte roos op alle graven van de honderd Pantheon-schrijvers. De reis voerde hem door Nederland en België, maar ook naar Jeruzalem (Jacob Israël de Haan), Auvers-sur-Oise (Vincent van Gogh) en Bergen-Belsen (Anne Frank). De verhalen die tijdens de literaire pelgrimage aan het graf zijn verteld vormen een unieke literatuurgeschiedenis in anekdotes. Met de foto's en filmopnamen worden ze samengebracht in een virtuele expositie.

De tweede vaste tentoonstelling is de 'Nationale Schrijversgalerij', die bestaat uit meer dan vierhonderd schilderijen en bustes van schrijvers – van Kader Abdollah tot Joost Zwagerman. De bijbehorende catalogus verscheen bij De Bezige Bij. [JA]

Schrijversportretten. De Bezige Bij, € 15,-. www.letterkundigmuseum.nl

Boekenweek

Onder het motto 'Titaantjes – Opgroeien in de letteren' vindt van 10 t/m 20 maart de 75e Boekenweek plaats. In samenwerking met de Stichting CPNB ontwikkelde Stichting Lezen lessuggesties bij de Boekenweek voor docenten Nederlands in de bovenbouw havo/vwo. Die suggesties bestaan uit vier lessen over verschillende schrijvers, boeken of onderwerpen. In voorgaande jaren werden de lessuggesties verspreid met het Boekenweekpakket, dat onder meer Boekenweekmagazines en postermateriaal bevat. Dit jaar zijn ze voor het eerst uitsluitend te downloaden. Ter gelegenheid van de Boekenweek ontvangen alle vierdeklassers van het voortgezet onderwijs een gratis bloemlezing met verhalen, samengesteld door Abdelkader Benali: *TXT – Alles is mogelijk in 16 verhalen*. Het Boekenweekessay is dit jaar eenmalig vervangen door de jubileumuitgave *Titaantjes waren we – Schrijvers schrijven zichzelf*, waarin 75 schrijvers en dichters een brief schrijven aan hun jonge ik. Tijdens de Boekenweek is de brievenbundel voor 10 euro te koop in de boekhandel. [JA]

www.boekenweek.nl, www.cpnb.nl en www.txt.nl

Nieuwe Kees van Beijnum

Van zijn laatste roman *Paradiso* werden meer dan 60.000 exemplaren verkocht, maar de meeste mensen kennen Kees van Beijnum van *De oesters van Nam Kee* (2000), het aanstekelijke en tegelijk tragische relaas van de achttienjarige gymnasiast Berry Kooiman over zijn gedoemde liefde voor 'wiebeldanseres' Thera. De obsessieve liefdesrelatie echoot het brandende verlangen van de ik-verteller in Wolkers' *Turks fruit* voor de mooie, rooie Olga. Net als Wolkers' boek werd Van Beijnums verhaal een populaire titel op leeslijsten van scholieren.

In april verschijnt Van Beijnums nieuwe roman *Een soort familie*, die zich afspeelt in de jaren tachtig in het boerengehucht Wieringen. Opnieuw kiest de schrijver voor een jonge hoofdpersoon. Teun Draaijer en zijn oudere broer lijden onder de uitzonderingspositie die hun gezin inneemt in de gemeenschap van geboren Wieringers. Regelmatig zijn ze het mikpunt van pesterijen. Als zijn broer de idealen en verwachtingen van zijn ouders radicaal de rug toekent, moet Teun kiezen tussen zijn ouders en zijn broer. [JA]

Een soort familie, Kees van Beijnum. De Bezige Bij, € 22,90 (geb.), € 18,90 (pb.)

Brieven aan Olga

De vrouw die model stond voor Olga uit Jan Wolkers' klassieker *Turks fruit* (1969) heet Annemarie Nauta. Wolkers ontmoette haar in de zomer van 1956 en raakte volledig in haar ban. Na enig aandringen van zijn kant sloeg de vlam over. Zij was een 19-jarig meisje afkomstig uit een welgesteld gezin in Leeuwarden, hij een twaalf jaar oudere kunstenaar wiens succes nog moest komen, getrouwd en vader van twee jonge kinderen. Begin 1957 vertrok Wolkers voor een halfjaar naar Parijs om in de leer te gaan bij de beeldhouwer Zadkine. Wolkers-biograaf Onno Blom vond in het persoonlijk archief op Texel de niet eerder gepubliceerde liefdesbrieven die Wolkers Nauta vanuit Parijs schreef. 'Als ik de foto's van je bekijk, dan loopt bijna... nou ja, laten we daar maar over zwijgen. Maar niet alleen zo verlang ik naar je, maar op zoveel verschillende manieren. Om samen met je door Parijs te slenteren, en onder het lopen met een vinger je hals te strelen, daar waar je haren ophouden...'. In *Brieven aan Olga* bracht Blom de liefdesbrieven bijeen. Op basis van gesprekken met Nauta, foto's en tekeningen schetst hij een beeld van een grote liefde. [JA]

Brieven aan Olga, Jan Wolkers. De Bezige Bij, € 19,90 (verschijnt in april)

Libris Literatuur Prijs

Een recordaantal van 247 titels werd ingezonden voor de Libris Literatuur Prijs 2010, de prijs voor het beste Nederlandstalige literaire fictieboek van het afgelopen jaar. Voor het eerst in de geschiedenis stonden er meer dan tweehonderd titels op de groslijst. Eind januari maakte de jury, onder voorzitterschap van Hans Wijers (voorzitter van de Raad van Bestuur van AkzoNobel), de longlist van achttien titels bekend. Op 22 maart wordt die lijst in de Nieuwe Kerk in Amsterdam teruggebracht tot zes genomineerden, die elk een bedrag van 2500 euro ontvangen. De winnaar wordt bekendgemaakt tijdens een galadiner in het Amstel Hotel op 10 mei, live uitgezonden door Nova, en ontvangt nog eens 50.000 euro. De volgende auteurs staan op de longlist: Abdelkader Benali, Fleur Bourgonje, Désanne van Brederode, Walter van den Broeck, Bernard Dewulf, Mensje van Keulen, Marie Kessels, Herman Koch, Tom Lanoye, Edzard Mik, Nelleke Noordervliet, Cees Nooteboom, Thomas Rosenboom, Toon Tellegen, Peter Terrin, Annelies Verbeke, Thomas Verbogt en Christiaan Weijts. [JA]

www.librisliteratuurprijs.nl

FOTO MARK KOHN

De Tweede Ronde wordt KortVerhaal

Arnon Grunberg en Manon Uphoff beleefden er hun debuut, Drs. P publiceerde er zijn *light verse* en Maarten 't Hart, Jean Pierre Rawie en Frans Pointl leverden regelmatig bijdragen. Onder het motto 'Literatuur en toch leesbaar' bood *De Tweede Ronde* bijna dertig jaar een podium voor Nederlandse en vertaalde literatuur. Nu heeft de redactie besloten de koers te wijzigen. *KortVerhaal* heet het nieuwe kwartaaltijdschrift waarin het goede van *De Tweede Ronde* wordt gekoppeld aan het nieuwe van nu. De redactie is uitgebreid met Thomas Verbogt en Lodewijk Wiener, beiden vertegenwoordigers van het korte verhaal in Nederland. Gebaseerd op het succes van de zomernummers van de afgelopen jaren zal het tijdschrift zich richten op korte verhalen uit binnen- en buitenland, aangevuld met *light verse*. In het nieuwe nummer onder meer bijdragen van Jonathan Safran Foer, Raymond Carver en T.C. Boyle. *KortVerhaal* is voor € 9,95 te koop in de betere boekhandel. Het eerste nummer verschijnt deze maand [JA]

www.kortverhaal.nl

FOTO CHRIS VAN HOUTS

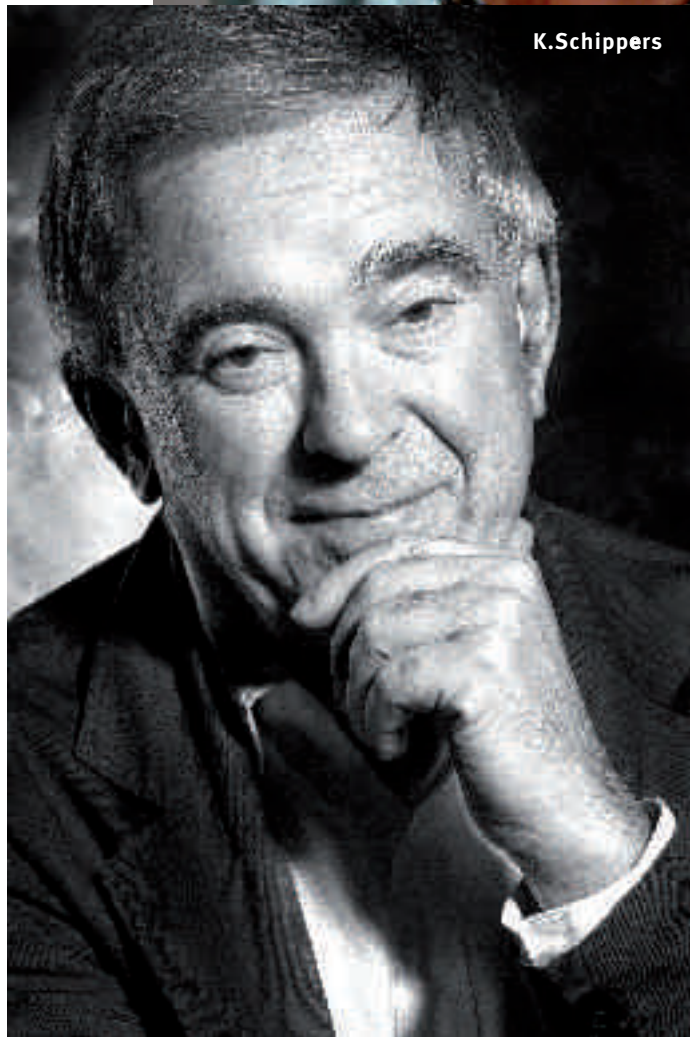
HERINNERINGEN

Karlijn Stoffels

Arnon Grunberg

K.Schippers

Floortje Zwigman

FOTO ANDA VAN RIET

BOEKENWEEK 2010 – Opgroeien in de letteren, dat doe je met woorden, gedachten, boeken, maar vooral: met personages. Als opmaat naar de Boekenweek, die in het teken staat van jong zijn, vertellen vier schrijvers over jeugdige personages die voor hen het verschil maakten.

DOOR JOWI SCHMITZ

'De anarchistische humor van Karlsson vind ik nog steeds onweerstaanbaar'

ARNON GRUNBERG

Wat zijn personages die indruk op je hebben gemaakt?

'Zoals voor veel schrijvers was Salinger ook voor mij belangrijk, dus Holden Caulfield heeft mij zeker geïnspireerd. Ik zou het boek eens moeten herlezen om te zien of die stem nog steeds zo krachtig is. Maar ik denk dat het onverstandig is kinderboeken over te slaan. *Karlsson van het dak* van Astrid Lindgren was minstens zo belangrijk voor me. Ik weet niet hoe oud hij precies is maar hij is beslist een jongere. De anarchistische humor van Karlsson vind ik nog steeds onweerstaanbaar. Mijn boek *Figuranten* is tot op zekere hoogte een ode aan Karlsson.'

Maakt het uit of je over een jongere schrijft?

'Ik ben zelf jong geweest dus ik denk dat ik me wel kan inleven in een jongere. Het maakt mij geloof ik niet zoveel uit. Iemand die al is gevormd, is misschien per definitie tragischer dan een kind dat nog van alles kan worden. Daar staat tegenover, ik weet niet of dat Dostojevski's uitvinding is, maar hij heeft deze "ontdekking" wel uitgebuit, dat er weinig zo tragisch is als de dood van een kind.'

DIE DE WERKELIJKHEID DOEN KANTELEN

'Je voelt dat Andersen wel plezier heeft in dat bozige, sadistische kind'

FLOORTJE ZWIGTMAN

'Mijn personage is niet zo bekend, maar komt toch in meerdere verhalen voor. Toevallig kom ik haar nu weer tegen in een verhaal dat ik aan het herlezen ben, *De Sneeuwkonigin* van Hans Christian Andersen.

De Sneeuwkonigin is op zichzelf al een fascinerend sprookje. Het begint met de duivel die een spiegel maakt waarin alles wat lelijk is mooi wordt en alles wat mooi is lelijk. Hij wil God graag ook deze spiegel voorhouden, maar onderweg naar de hemel breekt de spiegel en

valt in splinters uiteen. Een splinter komt in het oog en in het hart van Kai en daarom vertrekt hij met de Ijskonigin. Zijn buurmeisje Gerda gaat naar Kai op zoek – nee, Gerda is ook niet mijn personage – en zij komt onderweg een roversmeisje tegen en om h  r gaat het. Ze kent geen regels, haar ouders zijn kannibalen en ze zouden Gerda opeten als het roversmeisje niet had bedacht dat ze een vriendin wilde. Omdat Gerda niet direct vrienden wil worden, probeert het meisje haar met een mes te dwingen. Zo'n onaangepast meisje zou in ieder ander sprookje worden afgerekend en

door het ijs zakken of zo, maar je leest dat Andersen wel plezier heeft in dat bozige, sadistische kind. Ze blijft dan ook gewoon leven en later in het verhaal hoor je dat ze de wijde wereld in getrokken is.'

En in welk ander boek duikt ze weer op?

'Ik weet niet of Astrid Lindgren haar van Andersen overnam, maar ik herken haar in *Ronja de Roversdochter*.'

Wat zag je in Ronja?

'Ronja is – veel meer dan het eerdere roversmeisje van Andersen dat in 1845 behoorlijk schokkend moet zijn geweest – een kind van haar tijd. Het boek is begin jaren tachtig geschreven, de tijd van wilde kinderen, van geëmancipeerde meisjes. Maar Lindgren maakt er een personage van en geen statement. Ronja draagt geen boodschap uit, gelukkig niet. Ik vond Ronja destijds op de lagere school heel aantrekkelijk, wilde ook zo'n wild kind zijn dat niet naar school gaat en alles durft. In die zin heeft Ronja grote invloed op me gehad, ze heeft me blauwe plekken en gaten in mijn knieën bezorgd.'

Werd je er ook wilder van?

'Ik wilde wild zijn, maar w  s het niet.'

Misschien ben je daarom schrijver geworden.

'Je bedoelt dat ik nu enerzijds lekker rustig bij de haard kan zitten en tegelijk wild kan schrijven? Misschien wel. Haha, ik leer opeens heel veel over mezelf.'

'Iets moois zien in iets wat eerst vervelend lijkt, dat lukte me wel eens, bij vlagen'

K. SCHIPPERS

'Als scènes uit een film, zo herinner ik me personages. De eerste scène komt uit *De avonturen van Tom Sawyer* van Mark Twain. Ik herinner het me zo: Tom moet een schutting verven van zijn moeder en heeft daar absoluut geen zin in. Een vriend komt langs: "Wat vervelend voor je." "Vervelend? Verven is juist leuk!" Dan wil die vriend het ook proberen, maar omdat het zo leuk is wil Tom er wel iets voor hebben. Hij krijgt een vergrootglas. Meer vrienden komen langs en Tom krijgt meer cadeautjes. Aan het einde is de schutting ge-verfd en krijgt Tom van zijn moeder ook nog eens iets voor het verven. Dat iets wat als een ramp begint grandioos kan eindigen, vond ik prachtig.'

Heb je die truc zelf wel eens toegepast?

'Iets moois zien in iets wat eerst vervelend lijkt, dat lukte me wel eens, bij vlagen. De tweede herinnering komt uit het boek *De Hut in het Bos* van C.J. Kieviet. Het speelt met Pasen en de familie heeft het over paaseitjes. Dan begint een meisje

dat Zusje heet te huilen want het zijn volgens haar geen Pa's eitjes, maar Zusje-eitjes!

Mijn derde herinnering gaat niet over een jeugdig personage, maar ik las het boek wel in mijn jeugd. Weet niet meer hoe het heet. Het gaat over de voetballer Dick die een ontzetting-klap krijgt van een andere speler. De zaak komt voor een soort sportrechtbank, als ik het goed heb. Een getuige zag die klap, maar hij kan niet zeggen wie er is begonnen: "misschien was het wel het eind van het gevecht." Als je dat leest weet je ineens niet meer hoe iets eenvoudig in elkaar zit.'

Allemaal herinneringen waarbij de werkelijkheid een beetje kantelt.

'Blijkbaar fascineerde dat me. Het zijn echt momenten dat me een licht opging, zo kan je de wereld dus óók zien. Soms zat het ook in de personages. Laurel en Hardy, dat waren twee volwassenen die kinderen speelden. Tom Poes, Bruintje Beer, dieren die mensen speelden. En vooral ook dat vrolijke, dat sprak me aan. Je begrijpt misschien niet alles, maar je blijft er vrolijk onder.' •

'Goede personages hebben woorden of gevoelens die houvast geven op de chaos in de wereld'

KARLIJN STOFFELS

'*Panokko en zijn vrienden*, *Panokko en de wildernis* en *Panokko en de witte mensen*, dat waren mijn favoriete boeken.

Ze gingen over een Indiaanse jongen in Suriname. Christelijke boeken waren het, geschreven door Anne de Vries senior. Er kwam inderdaad wel wat God in voor, maar het ging vooral over het leven van de Indianen in het oerwoud. Ze maakten diepe indruk. Ik kom uit een gereformeerd gezin en in die tijd was het normaal om iedere zondag een dubbeltje in een negerhoofdje te stoppen. Voor de zending.'

Een negerhoofdje?

'Met een metalen tong die naar buiten stak waar je het geld op moest leggen. Dat werd dan ingeslikt. Ik geloofde erg in het helpen van mensen in arme landen, wilde destijds zelfs zendeling worden, maar daar ben ik door Panokko van teruggekomen.'

Waarom?

'Panokko leert in deel drie de witte mensen kennen. Ze knippen zijn haren af en hijsen hem in een net pakje. Vreselijk, dat je iemand probeert anders te maken dan hij is, zijn leven in het oerwoud was veel fijner. Door die boeken heb ik respect gekregen voor andere manieren van leven. En als je mensen niet meer wilt veranderen, kun je ook geen zendeling meer worden.'

Wat is het effect van een indrukwekkend personage op de lezer?

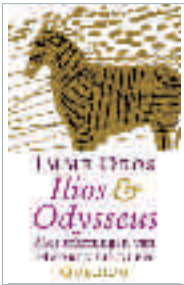
'Laat ik een omweg maken: in de film *Il Postino* komt een postbode in contact met de dichter Pablo Neruda. Dankzij die dichter krijgt de postbode grip op zaken die hem eerder volkomen ontgingen. Hij gaat zien dat de zee, waar hij elke dag langs fietst, mooi is. Hij ontdekt dat er liefde bestaat, dat je daar vorm aan kunt geven. Zoiets zoek ik in personages. Goede personages hebben woorden of gevoelens die houvast geven op de chaos in de wereld.

Ik kom uit een gezin waarin niet werd gepraat met kinderen en moest dus alles zelf uitzoeken. Misschien dat ik daarom hou van boeken met een boodschap. Het is prettig als je leest dat je, ik noem maar wat, niet de enige bent die z'n zusje een monster vindt. Dat zo'n gevoel bestaat, dat het mág. Ik zie daarin een verschil met mijn dochter, met wie ik altijd veel heb gepraat, ook over hoe ze haar gevoelens kon plaatsen.'

Dat zou dan betekenen dat jouw dochter, juist omdat ze beter weet wat ze voelt, minder behoefte heeft aan boeken die structuur geven aan haar leven.

'Dat zou best eens kunnen. Interessant, ik zal het er een keer met haar over hebben.' •••

Odysseus in de polder

→ 'Elke zoon is de zoon van een held en elke heldenzoon wil zelf een held zijn net zo groot als zijn vader,' zo begint Imme Dros' magistrale bewerking *Odysseus – een man van verhalen* (Querido, 13+). Terwijl de goden kibbelen op de Olympos en elkaar verslag doen van hun onderonsjes, groeit Odysseus' zoon Telemachos op met een vader die alleen bestaat uit verhalen.

5 X ODYSSEUS – Van 14 t/m 25 april vindt de Week van de Klassieken plaats. De *Odysseia* is hét heldenverhaal dat iedereen kent en dat zich al 2800 jaar dankbaar laat hertellen. Simon van der Geest maakte een briljante bewerking in vrije verzen, waarin vader en zoon zijn verwisseld.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Tien jaar lang vocht Odysseus tegen de Trojanen. Tien jaar lang dobberde hij daarna verdwaald rond, terwijl de goden hem alle uithoeken van de Middellandse Zee lieten zien. Op de terugreis naar zijn eiland Ithaka beleefde hij waanzinnige avonturen, die de Griekse dichter Homerus beschreef in 12.000 verzen. Hij weet te ontsnappen aan de eenogige cycloop Polyphemos en het zeemonster Skylla en verdrinkt bijna in de draaikolk Charybdis. Vastgebonden aan de mast weerstaat hij de betoverende zang van de verlokkelijke Sirenen. Simon van der Geest kortte zijn naam in tot 'Dissus' – een snotterig jochie dat met zijn vrienden mee mag naar het zwembad. Daar krijgen ze het aan de stok met de Grote Jongens. Het gaat er heftig aan toe en moegestreden sluit Dissus zich op in de wc. Met een plakkerige zwembroek op zijn enkels droomt hij ervan de held te zijn van een verhaal 'en dat we vet verdwalen en heel ver en vrij / en vol gevaar, onderweg sneuvelen er een paar en iedereen huilen / behalve ik.' En zo gebeurt het. Op de terugweg naar huis raken de jongens 'zwaar verdwaald' en krijgen het aan de stok met een eenogige boer, de kraanmachine 'Skylla 2000' en zwarte hengelaars. Met kauwgom in zijn oren, vastgebonden aan de bagagedrager, weerstaat Dissus de Sirenen. Terwijl zijn makkers een voor een sneuvelen als de tien kleine negertjes, ontpopt Dissus zich van een 'niemand' tot een echte held. Weer thuis komt hij oog in oog te staan met zijn grootste angst: zijn ouders zijn hem vergeten, zijn plaats is ingenomen door Dis, een vlooiënbaal van een hond. Het is een gelaagd verhaal, met rake gevoelens en mooie jongens taal. Er wordt geknukt, gedouwd en gescheten en in de finale wordt hond Dis uitgeschakeld door een goedgerichte tuf, midden in zijn ogen. 'Mijn wraak is zoet / en zwart als drop,' denkt Dissus. Alleen al voor die zin zou je hem met een Gouden Griffel om zijn oren willen slaan. ●●●

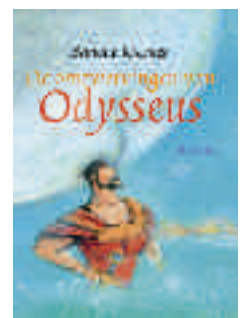
Dissus, Simon van der Geest. Querido, € 13,95 (12+, verschijnt in april)

→ Wie kort en bondig wil kennismaken met de Griekse superheld, leest het laatste hoofdstuk van *Op naar de Olympos!* (Valkhof Pers, 10+, met cd). Hein van Dolen hertelt in dit nieuwe boek de bekendste mythen en verhalen over Griekse goden, helden, monsters en mensen in een heldere, ongecompliceerde stijl.

→ Jongere kinderen kunnen zich laten betoveren door *De lange weg naar huis*, een toegankelijke bewerking van de Vlaamse Michael de Cock (Davidsfonds/Infodok, 10+). Achterin zit een cd, waarop hij zijn boek voorleest onder het geluid van ruisende golven. Een spannend lees- en luisterboek waarin Polyphemos lijkt op een gorilla.

→ Sterk, slim en ongelooflijk dapper is Odysseus, de vader waar Telemachos vol ongeduld op wacht. Volgens zijn moeder Penelope is hij ook nog eens de knapste man van heel Griekenland. In *De omzwervingen van Odysseus* (Ploegsma, 10+) gebruikt Simone Kramer helder proza en een duidelijke verhaallijn, maar gaat de poëzie van het origineel wel enigszins verloren.

BEPPE COSTA OVER LEZEN

'DICHTER ZIJN IS NIET VOLDOENDE, JE MOET OOK VERLIEFD ZIJN'

Beppe Costa (1956) werd geboren in Italië en is performer, componist en muzikant. Op 28-jarige leeftijd kwam hij naar Amsterdam om nooit meer weg te gaan. Als theatermaker is hij verbonden aan het RO Theater en Orkater, waar hij onder meer de solovoorstelling *Een blauwe maandag* maakte. Op televisie was hij te zien in *Koefnoen*, *'t Schaep met de vijf pooten* en *De Gebakken Mannetjes* van Villa Achterwerk. Deze maand gaat bij Orkater *De meisjes van Mussolini* in première, waarvoor hij de muziek componeerde. Maar Beppe Costa is meer dan een theaterdier en een multi-instrumentalist – hij is ook een lezer.

DOOR JOUKJE AKVELD

The Waste Land

'Als kind las ik wel verhalen, maar de boeken die me zijn bijgebleven waren informatief. Ik herinner me een populair-wetenschappelijk boek over archeologie: *Civiltà Sepolte*, de geschiedenis van de Egyptenaren en de Azteken. Dat vond ik leuker dan een roman. En er was een encyclopedie met een

hoofdstuk over muziek waar ik helemaal gefascineerd door raakte. De raarste instrumenten stonden erin. Dan zag ik zo'n draailier en begon ik te fantaseren hoe je die bespeelde, wat voor geluid eruit kwam. Jaren later heb ik er zelf een gekocht. Het is een barok instrument, vreselijk lastig om te stemmen. Tussen m'n tiende en dertiende lagen we op school veel klassiekers. De gedichten van Leopardi en García Lorca vond ik geweldig. Poëzie heeft me altijd meer aangesproken dan proza. De intensiteit ervan is net als bij muziek. Later, toen ik een jaar of achttien was, ontdekte ik *The Waste Land* van T.S. Eliot. Dat las ik in het Engels met de Italiaanse vertaling ernaast. Er komt een passage in voor over een verdrinken man die vanuit de dood terugkijkt op zijn jeugd. Mijn eigen vader was in die periode net overleden. Vanwege het thema en de muzikaliteit van de tekst heb ik dat boek lang met me meegedragen. Of het me troostte? Dat is moeilijk te zeggen. Poëzie geeft me rust. Een goede roman lees je hooguit twee keer. Maar een mooi gedicht is als een liedje – het blijft je hele leven bij je.'

Remco Campert

‘De negentiende-eeuwse Russische dichter Fjodor Tjoettsjev zei: “Dichter zijn is niet voldoende, je moet ook verliefd zijn.” Ik vind dat je alles in het leven moet aangaan met verliefdheid. Dat geldt voor de dames, maar ook voor het maken van een voorstelling, het componeren van muziek. Als het me lukt me volledig bloot te geven, voel ik me intens gelukkig en kan ik verliefd worden op een dirigent, op een acteur die iets moois neerzet. Voor literatuur geldt hetzelfde. Remco Campert schreef de regel: “Naar de vertraging der vlakten verlang ik”. Toen ik dat las, dacht ik: ja, ik ook! Ooit zag ik hem zitten in een café. Ik had hem willen zeggen hoe gelukkig ik word van wat hij schrijft, maar ik durfde niet.

Mensen zeggen vaak dat ze Italiaans een mooie taal vinden. Als Italiaan kan ik dat niet beoordelen. Zelf houd ik van de Nederlandse taal. Vlaams vind ik nog mooier, dat komt door hoe het klinkt. Mijn Nederlands is voor iedereen begrijpelijk, maar ik spreek en schrijf het op m’n eigen manier. Jullie taal heeft zoveel verschillende uitdrukkingen, zoveel rare verschijnselen, verschrikkelijk! Alleen dat verschil al tussen “de” en “het”, dat gaat bij mij nog steeds niet automatisch. Dat ik theater ben gaan maken, heeft te maken met de taal: ik componeer graag muziek bij mooie teksten. Ik had natuurlijk ook gewoon de muziek in kunnen gaan, maar mij het gaat om de combinatie van die twee.’

Q

‘Luther Blissett was een heel slechte voetballer die in de jaren tachtig bij AC Milan speelde. Het is ook het pseudoniem van vier Italiaanse schrijvers die samen het boek *Q* schreven, een historische roman over de reformatie. Deze jongens hebben hun boek gratis op internet gezet voor het in de winkel kwam. Op de copyright pagina van het boek staat dat je het mag kopiëren zolang het niet voor commerciële doeleinden is. Ik vond het een prachtig boek – historische informatie en een meeslepend verhaal ineen.

Italiaans is de taal waarin ik me het meest thuis voel, maar daarnaast lees ik ook Engels, Nederlands en Spaans. Het liefst lees ik boeken in hun oorspronkelijke taal, maar soms loopt het anders. Slauerhoffs *Schuim en as* kreeg ik in een

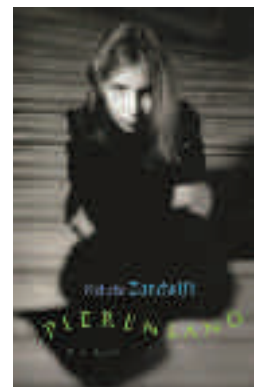
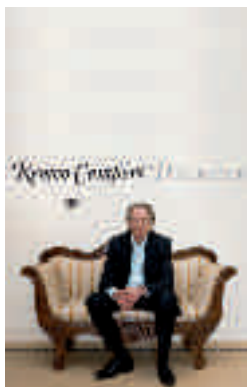
Italiaanse vertaling, dus toen las ik *Schiuma e cenere*. Vaak lees ik twee of drie boeken tegelijk, een slechte gewoonte waar ik niet vanaf kom. Als ze mooi zijn uitgegeven, vind ik boeken fijne objecten om te hebben. Ik ben geen Boudewijn Büch die handschoenen aantrekt bij een zeldzaam exemplaar, maar ik geniet wel van bijzondere uitgaven. Kijk eens naar deze miniatlas van Bartholomew: goud op snee.

En dit boek kreeg ik van mijn zus met Kerstmis: *Constantinopoli*, een reisverslag over Istanbul van Edmondo de Amicis. Hij was een negentiende-eeuwse schrijver uit Turijn die ik jaren geleden ontdekte. In 1873–74 ging hij naar Nederland en een paar jaar later verscheen *Olanda*. Het boek werd ook in het Nederlands vertaald en was hier een groot succes. Er waren zoveel exemplaren in omloop dat ik er makkelijk een antiquarisch op de kop kon tikken. Ik heb het als uitgangspunt gebruikt voor *Een blauwe maandag*, mijn solo-voorstelling bij Orkater. Nu heeft m’n zus *Constantinopoli* voor me gevonden. Moet je kijken, helemaal geïllustreerd – zo’n mooi ding...’

Pierenland

‘Een collega van het RO Theater attendeerde me op *Lelystad* van Joris van Casteren. Hij behoort tot de eerste generatie die in die stad is opgegroeid en kijkt met zoveel humor naar de mensen om zich heen, meesterlijk.

Door het RO Theater kwam ik ook bij Nelleke Zandwijk terecht. Zij is de zus van regisseur Alize Zandwijk en schrijfster van het boek *Pierenland*. Het verhaal gaat over een meisje dat na de dood van haar moeder opgroeit bij een tante die... hoe heet dat als je lijken in kisten legt? Aflegger? Ja, bij een tante die aflegger is. Het is een grimmig boek, ik werd er niet vrolijk van. Zo donker als het omslag is, zo donker is het verhaal. Maar ik vind het zo lief hoe zo’n vrouw in het hoofd van een meisje gaat zitten en beschrijft wat zij denkt. En de taal is waanzinnig mooi. Als je een thriller leest, doe je dat van voor naar achter. Bij een roman hoeft dat niet. Die kun je gewoon ergens openslaan en gaan lezen. “Soms moet je niet al te moeilijk doen. Voor de rest moet je altijd moeilijk doen.” Dat schrijft Nelleke Zandwijk in *Pierenland*. Het boek staat vol met zulke zinnen, dat is toch mooi?’ ●●●

REUZENNEUZEN EN PRIEMOOGJES

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN JOKE VAN LEEUWEN – *Toda heet de nieuwe heldin van dubbeltalent Joke van Leeuwen en haar vader is een struik. Ook in dit boek vormen tekst en beeld een hecht geheel. ‘Mijn illustraties vertellen het verhaal mee.’*

DOOR JOUKJE AKVELD

Er was een tijd dat niemand op Joke van Leeuwen zat te wachten. Niet in Vlaanderen, waar ze de ogen van haar figuurtjes te klein en de neuzen te groot vonden om voor zoet door te gaan. Niet in Nederland, waar ze na een lange reis vanuit Brussel met een map vol tekeningen bij de uitgeverij aanbelde en die mevrouw er dan ‘o sorry’ toch niet was, zodat ze het hele eind weer terug kon – zonder opdracht, zonder werk. Dat is lang geleden. Voor mislukken bleek Van Leeuwen een beperkt talent te hebben. De afgelopen dertig jaar zijn de reuzenneuzen bekroond met prijzen in soorten en maten. Haar eigenzinnige handschrift wordt getypeerd door een spel met tekst en beeld dat zich met geen andere kunstenaar laat vergelijken. ‘Mijn illustraties vertellen het verhaal mee. Je kunt ze niet zomaar weglaten, inhoudelijk zijn ze van evenveel belang als de tekst. Wat er eerder is, de woorden of de beelden, is moeilijk te zeggen. Vaak ontstaan ze op hetzelfde moment, ik heb een springerige manier van denken.’

Verlegen lijntjes

De pagina's van Van Leeuwens boeken zijn bestrooid met zorgvuldig gearceerde zwart-wittekeningen, aanvankelijk vervaardigd met Oost-Indische inkt, tegenwoordig ook vaak met de computer. Ze houdt van die illustraties zonder kleur. ‘Als tekeningen het verhaal meeververtellen is het grafisch mooi als alles zwart-wit is.’ Dan nuchter: ‘Het is ook minder duur met drukken.’

In een sfeervol herenhuis in het centrum van Antwerpen tekent en schrijft ze haar boeken. In het midden van de kamer op een houten vloer vol verfvlekken, staat de hoge tekentafel. Het bureau waaraan geschreven wordt, bevindt zich naast het raam. Witte rolgordijnen maken het licht diffuus. De plek oogt ordelijk met een prettig rommelig randje.

Van Leeuwens tekeningen kennen weinig decoratieve elementen. Ze hebben in de eerste plaats een functie binnen het verhaal en moeten passen bij de stijl waarin de tekst geschreven is. Die kan per boek verschillen. ‘Vertel ik over een verlegen meisje, zoals in *Deesje*, dan teken ik verlegen lijntjes; gaat het over theater, zoals in *We zijn allang begonnen*, maar nu begint het echt, dan zijn de illustraties extraverter, meer collageachtig ook.’

Gekantelde werkelijkheid

‘In mijn teksten zit veel fantasie, maar ze staan wel met hun pootjes op de aarde. De realiteit vormt het begin- en het eindpunt, wat daartussen gebeurt en de verhaalwerkelijkheid kleurt, heeft te maken met verbeelding. In de dingen die vanzelfsprekend lijken, zoek ik de subversiviteit. Datzelfde geldt voor mijn illustraties. Ik ga uit van een herkenbare wereld die ik een paar slagen kantel.’

In die gekantelde werkelijkheid lopen mensen rond met onduidelijke haarbossen, weggeslagen kinnen, kleine priemoogjes, grote neuzen en dito monden. Mooi is niemand, charmant of innemend komt dichterbij in de buurt. Maar lelijk of niet, Van Leeuwen tekent haar protagonisten met veel mededogen. Haar koppetjes mogen dan niet erg realistisch zijn, de slecht gekapte, cartoonachtige figuren, die zich met een onhandige glimlach op hun rare snoeten over de pagina's bewegen, wekken beslist vertrouwen. ●●●

UIT: *Deesje*

UIT: *Hoe mijn vader een struik werd*

Joke van Leeuwen (Den Haag, 1952) studeerde aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen en later aan het Hoger Sint-Lukasinstituut in Brussel. In 1978 debuteerde ze met *De Appelmoesstraat is anders*. Sinds haar debuut heeft ze altijd haar eigen verhalen geïllustreerd. Haar doorbraak in binnen- en buitenland kwam met *Deesje* (1985), dat werd bekroond met de Gouden Griffel, een Zilveren Penseel en de Deutsche Jugendliteraturpreis. Sindsdien is haar werk overladen met prijzen, waaronder de Theo Thijssenprijs voor haar kinderboekenoeuvre. Onlangs verscheen haar nieuwste boek, *Hoe mijn vader een struik werd*. Op 8 april krijgt Joke van Leeuwen de Gouden Ganzenveer uitgereikt voor haar hele oeuvre. De verfilming van *lep!* is nu in de bioscoop te zien.

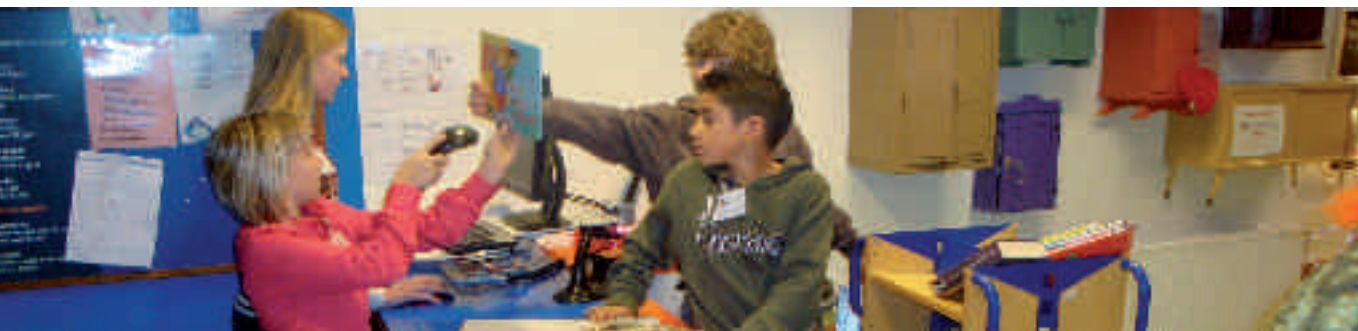

FOTO THOMAS DE VEEN

Baas in eigen bieb

LEESBEVORDERING IN DE PRAKTIJK –

Het symposium 'Lezen Centraal' van Stichting Lezen staat dit jaar in het teken van leesmotivatie en literaire competentie in het basisonderwijs.

De Brede School Bibliotheek in Hoorn laat kinderen zelf de bibliotheek runnen om hen meer in contact te brengen met boeken.

DOOR THOMAS DE VEEN

Danielle zit in groep acht, maar werkt vanmiddag achter de balie. Ze werpt een blik in het nieuwste deel van de serie *Stravaganza* van Mary Hoffman, dat een jongetje heeft uitgekozen. 'Kijk, het zijn wel kleine lettertjes. Je kunt misschien beter iets anders kiezen,' adviseert ze hem als een volleerd bibliothecaresse. Teije en Ryan, twee van haar klasgenoten, helpen ondertussen de andere leerlingen van de Ichthusschool. Ze scannen streepjescodes en zetten uitleningen in de computer. Angie snelt door de bibliotheek om ingeleverde boeken weer terug in de kast te zetten. 'Ze doen alles zelf,' vertelt Tanja de Jonge, coördinator van de Brede School Bibliotheek (BSB) in Hoorn. Ja, er is altijd wel een volwassene aanwezig als begeleider van de kinderen, maar in principe reilt en zeilt al het bibliotheekwerk dankzij de kinderen van groep acht.

Bijna wegbezuinigd

'Het ontstond uit nood: de bibliotheek in deze wijk stond op het punt wegbezuinigd te worden, zodat er hier geen bibliotheekvoorziening meer overbleef. Om in elk geval aan de kinderen in de wijk iets te kunnen bieden, werd de BSB bedacht,' zegt Tanja de Jonge. Het project sluit aan bij de 'brede school' die in Hoorn al bestond, een samenwerkingsverband tussen scholen, gericht op het versterken van de sociale cohesie en het wegwerken van taalachterstanden. 'Een bibliotheek hoort daarbij, zeker in deze wijk vol verschillende culturen, waar taalvaardigheid prioriteit heeft.' Drie basisscholen, die allemaal op loopafstand liggen van de bibliotheek, waren bereid om mee te werken. De nieuwe BSB werd ingericht naar de wensen van kinderen en de pilot van twee jaar bleek een succes.

Honderd procent

Inmiddels heeft de BSB zich voor iedereen bewezen. 'Alle drie de basisscholen doen actief mee: hun groepen acht zorgen voor de personele bezetting en alle klassen komen eens per drie weken langs om boeken te lenen. Het bereik is daarmee honderd procent. Kinderen zijn meer gaan lezen, hoor ik van de leerkrachten – ook de kinderen die eerst nog niet wisten wat een bibliotheek was. Door de vaste bezoeken is het een deel van hun leven geworden.' Dat geldt nog sterker voor de leerlingen uit groep acht die om beurten de bieb runnen. 'Ze kijken op een andere manier naar boeken, ze helpen elkaar een mooi boek te vinden en zijn betrokken bij wat een ander leest.' Bovendien organiseren ze activiteiten tijdens de Kinderboekenweek, schrijven ze een nieuwsbrief en denken ze mee over de collectievorming ('de verzoeken en tips van kinderen krijgen voorrang'). In het voorjaar zullen hun opvolgers uit groep zeven opgeleid worden. 'Op hun sollicitaties lees ik regelmatig dat het inscannen van ingeleverde boeken hen het leukst lijkt. Dat is misschien wel de kracht van de BSB: het is niet bibliotheekjespelen, het is écht.' ●●●

Lezen
Centraal

'Lezen Centraal', een jaarlijkse symposium van Stichting Lezen, vindt plaats op dinsdag 23 maart en staat in het teken van leesmotivatie en literaire competentie in het basisonderwijs.
www.lezencentraal.nl

De BSB heeft een wiki met daarop alle plannen en bestanden, van opstarten tot uitvoeren: bsbhoorn.wetpaint.com

FOTO THOMAS DE VEEN

LEESBOEKEN HOREN OOK IN DE KLAS

LEESCOÖRDINATOREN – De cursus Open Boek voor leescoördinatoren in het basisonderwijs is een groeiend succes. Om aan de vraag te kunnen voldoen, werden er in november en januari nieuwe cursusleiders opgeleid.

DOOR THOMAS DE VEEN

Opvallend: het jeugdboek waaraan de deelnemers aan de studiedag de mooiste herinnering hadden, lazen ze allemaal toen ze op de basisschool zaten. ‘Dat is niet toevallig,’ zegt Jos Walta, die de studiedag leidt. ‘In de periode dat je als kind op de basisschool zit, ervaar je voor het eerst de waarde van lezen. Het is de periode van je beslissende boek, het boek waardoor je een lezer wordt en blijft voor de rest van je leven.’ Walta was zelf jarenlang onderwijzer en is de eigenaar van de Eindhovense kinderboekwinkel De Boekenberg. Hij ontwikkelde Open Boek in 1997, gaf de cursus zelf een aantal malen en zorgde vorig jaar, op verzoek van Stichting Lezen, voor een herziening.

Leerboeken en leesboeken

De huidige stand van zaken is dat er op een school aan de ene kant de methodes zijn, waarmee taalvaardigheid en technisch en begrijpend lezen onderwezen worden: de leerboeken. Daartegenover staan de leesboeken, die kinderen ook in hun vrije tijd kunnen lezen – dat kan fictie zijn, maar ook non-fictie. Walta: ‘Ook aan de hand van leesboeken kunnen kinderen veel leren. Maar die worden vaak vergeten omdat de leerboeken centraal staan. Leraren durven niet gemakkelijk iets weg te laten uit het programma van de leerboeken. Een leescoördinator zorgt voor de wisselwerking tussen de leerboeken en de leesboeken.’ Het leesonderwijs blijft bovendien vaak steken bij technisch lezen. ‘Dat kun je zien als de training waarin je op doel leert schieten. Het zelf lezen van boeken is vervolgens de wedstrijd, dan mag je je vaardigheid toepassen. Daar doe je het voor, en dan krijg je plezier in lezen.’

Geen project

Een leescoördinator heeft nog meer taken, blijkt uit de huiswerkopdracht die deelnemster Yteke Roosma heeft voorbereid. Zo zorgt hij of zij voor een goede band tussen de school en de bibliotheek, maakt collega’s warm voor nieuwe boeken en regelt activiteiten, zoals in de Kinderboekenweek. Misschien is die lijst met taken een iets te optimistisch streven, reageert deelnemster Marjan Agter. ‘Het is al een mooi begin als de leescoördinator ervoor kan zorgen dat een schoolbibliotheek bijgehouden wordt.’ Natuurlijk, zegt Walta, en er zijn ook leerkrachten die al tevreden zijn als ze Carry Slee kennen, terwijl hun kennis van de jeugdliteratuur niet verder reikt. ‘Het is onze missie als cursusleiders om dat te veranderen.’ Dankzij de leescoördinator moet aandacht voor boeken een structurele plaats krijgen in het lesprogramma. ‘Benader de taak van de leescoördinator als de ontwikkeling van een visie op leesbevordering binnen de school. Lezen moet geen project zijn, zoals scholen bijvoorbeeld een aantal weken lang een milieuproject kunnen hebben, waarna het onderwerp weer afgesloten is.’ ●●●

Open Boek, scholing en cursus

De laatste eendaagse scholing voor cursusleiders van Open Boek is voorlopig gepland op 16 april. Bij voldoende belangstelling zullen er extra studiedagen georganiseerd worden. De studiedagen, die zijn bedoeld voor onder anderen educatief medewerkers van de bibliotheek, worden bekostigd vanuit Kunst van Lezen en zijn gratis voor deelnemers. Vanaf september 2010 start in diverse regio’s weer de Cursus Open Boek voor leerkrachten die leescoördinator willen worden. Een overzicht van het aanbod is vanaf 1 september 2010 te vinden op www.leescoördinator.nl. Deze website, die uitgeverij Zwijsen in samenwerking met Stichting Lezen ontwikkelt, wordt een belangrijk forum voor leescoördinatoren en opleiders. info@lezen.nl

Brief van Daan Remmerts de Vries aan Pi

Beste Pi,

Je kent me niet, ik jou wel, daarom schrijf ik nu. Met een schok heb ik je leren kennen, alweer een paar jaar terug. Die schok kwam door herkenning; je verhaal bleek namelijk precies te gaan over de dingen waar ik al mijn hele bewuste leven mee bezig was geweest.

Om te beginnen: Is er een god? Ten tweede: Hebben dieren een ziel? En ten derde: Als ze die niet zouden hebben, wat is dat dan voor onzin?

Die dingen had ik me, voordat ik jouw verhaal las, al lange tijd afgevraagd, en ik had er mijn eigen, oppervlakkiger onderzoeken naar gedaan. Al toen ik vier was trok ik eropuit, met mijn driewieler, fietsend naar een naburige lagere school, waar ik binnendrong, en in de stille gang ging zitten staren naar een snoek.

Die snoek, dat was mijn godheid. Toen al. Snoeken lenen zich daar goed voor. Hij zweefde, goudkleurig belicht, in zijn aquarium met planten, en ik bleef hem zitten aangapen tot er een verbaasde leraar verscheen. Kort daarna dook dan meestal mijn moeder op, gealarmeerd, die me daar weg-haalde. Ik herinner me hoe ik vervolgens werd teruggeduwd naar huis, over straat. Van haar vermanende woorden – ik was weer eens ontsnapt – weet ik niks meer; ik was nog vol van het goddelijke. Zijn dieren dan goddelijk...? Bezitten ze een goddelijke vonk? Natuurlijk bezitten ze die! Hebben dieren een ziel? Het heeft me altijd dwarsgezet dat er mensen zijn die menen dat dat niet zo zou zijn. Maar jij en ik weten wel beter.

Ik schrijf je uit verlangen en uit dankbaarheid. Ik woon in een stad. En ook al hou je bij hoog en bij laag vol dat er zelfs in de stad panters, zeekoeien, wombats of struisvogels kunnen rondstruinen, ik zie hier enkel Fiat Panda's en gemotoriseerde Jaguars.

Maar de dieren zijn mijn goden, en ik mis ze vaak. Ik weet dat je dit ook zo voelt. Richard Parker ('jouw' tijger) dwaalt nog rond door je geest, en ik kan niet anders denken dan dat je zo nu en dan tot hem spreekt. En dat hij antwoord geeft.

Ik ben weer later, na die driewieler, enkele malen naar tijgers gaan zoeken, in het wild. En het is misschien geen toeval dat alweer mijn moeder mij op een van deze reizen is gevolgd.

Eén van mijn machtigste goden heet sindsdien B2. B2 is – of waarschijnlijk: was – een grote man-netjestijger die leefde in Bandhavgarh, een reservaat in Midden-India. Ik heb hem kunnen filmen, vanuit een open jeep. B2 stak vlammen maar onverstoorbaar kalm een zandweg over, en loste daarna weer op in het bos.

Ongenaakbaar, zou je zeggen. Toch was hij geliefd. Het filmpje liet ik die avond zien (op het kleine scherm van mijn videorecorder) aan het personeel van het resthouse waar mijn moeder en ik verbleven.

'Bietôe!' zei de kok verheugd; bijna teder.

Misschien was hij alleen maar blij voor ons, dat wij, de zoekenden, de gasten, dat dier hadden kunnen zien. Maar ik verbeeld me dat deze man, levend in de nabijheid van een ongerept oerwoud, die tijger ook zag als een persoonlijkheid, een individu. Een godheid zelfs misschien, die zich welwillend aan ons had vertoond.

Het is die liefde die je hebt verwoord. De liefde voor het schitterende onberekenbare, waaronder je hebt geleden, en waarvan je bent gaan houden.

En misschien heeft het nog andere mensen getroffen; zoals ik getroffen was. Dat denk ik wel (je verhaal is tenslotte bekroond). Misschien zijn er dus meer mensen die plotseling doorkregen dat de goden om ons heen leven, grillig, ongenaakbaar vaak, maar verrassend en intens; en dat dit troost herbergt.

Als dat zo is, Pi, dan is je lijden niet voor niets geweest.

Daan